

Hilde satte sitt preg på budsjettet

Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson (bildet) har satt sitt tydelige stempel på Bondevik-regjeringens forslag til bistandsbudsjett for neste år. Det er gravd fram flere penger til frivillige organisasjoner, og det er ryddet opp ytterligere i gruppen av samarbeidsland for norsk bistand. Nivået på bistanden opprettholdes på samme nivå som i Ap-regjeringens forslag.

Side 4-5

FOTO: SCANPIX

Klart for oppvaskmøte i NUFU

side 6

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 9 · 2001

Afghanistan og Pakistan får mer norsk bistand

Side 8-9

Fredsavtale gir håp for Zanzibar

Side 11

TEMA:

Hvordan skal Etiopia fø sitt folk?

Side 16-18

Hvor er Osama Bin Laden?

Side 19

KRONIKK: Stigmatisering i aidsdebatten

Side 20

Å ta opp banklån for å starte forretning er ofte umulig for skofabrikanter eller andre næringsdrivende i Latin-Amerika. Uten pantesikkerhet gir ikke banken lån.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Eiendomsrett i tykk tåke

Fattige land har 9300 mrd. dollar i uutnyttet kapital, mener kjent økonom

■ Mangelfullt lovverk knyttet til privat eiendomsrett og overdrevent byråkrati er undervurdert som hindringer for utvikling i fattige land, mener den verdenskjente peruanske økonomen Hernando de Soto (bildet).

FOTO: SCANPIX

■ Utviklingsland og tidligere østblokkland kunne hatt en registrert formue –

og pantesikkerhet – på utrolige 9300 milliarder dollar, hevder han i sin bok «The Mystery of Capital». Problemet er bare at fast eiendom – som jord, bolighus eller bedrifter ofte ikke er registrert noe sted.

■ Hernando de Soto og hans team gjorde omfattende feltarbeid i storbyene Kairo, Lima, Manila, Mexico City og Port au Prince. I Peru forsøkte teamet å registrere en liten butikk. Det krevde arbeid i seks timer om dagen i over 300 dager før de nådde fram. Da hadde

prosessen kostet 32 ganger mer enn en månedlig minstelønn i Peru.

■ I Norges hovedsamarbeidsland Malawi står eiendomsretten så svakt at eiendom rett og slett stjeles foran øynene på folk. Nesten uten unntak er det kvinnene som rammes hardest.

■ – Hernando de Sotos analyser og vurderinger er uhyre interessante, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson i en kommentar.

Side 14-15

Barn må få delta

AV SANDRO PARMEGGIANI

DEBATT

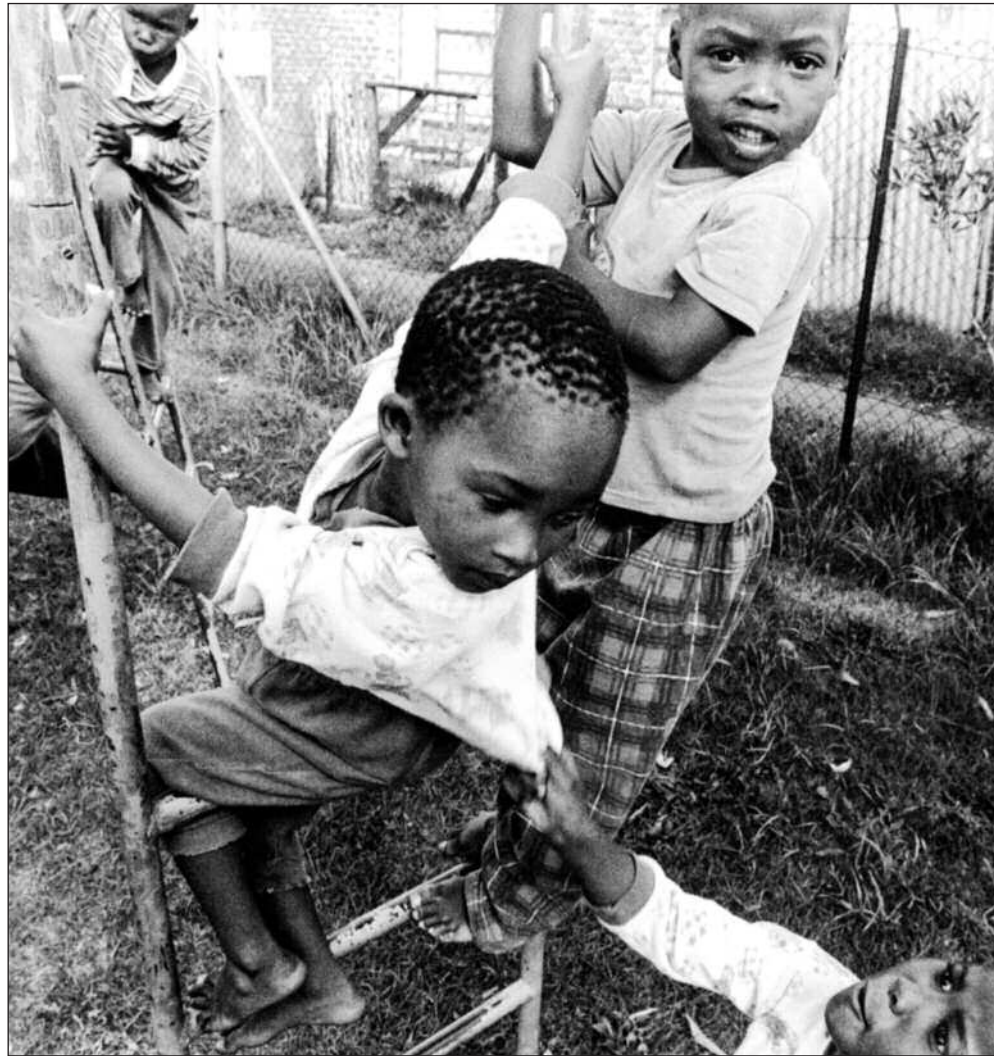
I SEPTEMBER skulle FN's generalforsamling holdt en spesialsesjon om barn i New York. Terrorhandlingene mot World Trade Centre førte imidlertid til at sesjonen ble utsatt til sent på våren 2002. Likevel er det imidlertid ingen grunn til å la barns rettigheter ligge.

Et av temaene dagene i New York skulle vært brukt til, var å oppsummere effektene av Barnekonvensjonen. Da FN's konvensjon om barns rettigheter ble forhandlet fram i 1989, fikk verden et menneskerettighetsverktøy som spesielt tok opp barns situasjon. Konvensjonen slår fast at barn ikke skal diskrimineres, at all handling for og på vegne av barn skal være i barnets «beste interesse», at alle barn har rett til liv, til å overleve og vokse opp, til utvikling og at barns synspunkter skal respekteres.

Tiltak basert på rettigheter står i kontrast til tidligere innsats, der barns velferd var målet for tiltakene. Den gang ble det fokusert på å utbedre svakheter, uten nødvendigvis å gjennomføre strukturelle endringer. Ideen var å rette på mangler eller tette hull i det tilbudet som alt fantes. Barn ble ikke selv konsultert eller på annen måte trukket inn i prosessen.

STATSBUDSJETTET SOM ble lagt fram av regjeringen Stoltenberg, ønsket å øke bevilgningene til bistand med 1,2 milliarder kroner (9,4 prosent). Fattigdomsbekjempelse er det overordnede målet for bistanden. Arbeiderpartiregjeringen har foreslått å øke bevilgningene til helse og utdanning, og vi i Plan er spesielt glade for at barn ble fremhevet som den viktigste framtidsressursen. Etersom barn er vår viktigste ressurs og endringsagent for framtidig fattigdomsbekjempelse, burde barn komme inn som en horisontal dimensjon i all norsk bistand. Selv om retten til overlevelse og utvikling er nedfelt i barnekonvensjonen, er det fortsatt lang vei å gå før denne retten er en realitet for verdens barn.

Arbeidet med å bekjempe fattigdom og utjevne de sosiale ulikhetene er primært ansvaret til hvert lands regjering, men krever at også det internasjonale samfunnet forplikter seg. De norske myndighetene utarbeidet en bistandsstrategi for barn i 1992, samt et supplerende retningsgivende dokument i fjor. Plan savner imidlertid en strategi som eksplisitt omhandler barn og unge som en ressurs i bistanden. Barn er framtida, og kan forme framtida. De burde derfor være en aktør i utviklingsprosesser. Barnekonvensjonen slår fast at alle barn har rettigheter. Som rettighetshavere har barn en rolle å spille. De må delta for å dra nytte av rettighetene sine, og for å sikre at rettigheter blir operasjonalisert til handling. Her er det snakk om lovgivning, beskyttelsestiltak og sosiale tjenester som spesielt ivaretar barns behov. Barns synspunkter må slippes fram og bli tatt hensyn til, slik at blant annet

Barn er framtida, og kan forme framtida. De burde derfor være en aktør i utviklingsprosesser, mener Plan Norges generalsekretær Sandro Parmeggiani.

FOTO: RUNE ERAKER

debatt

tjenester og lovgivning bedre kan ivareta barns rettigheter.

BARN OG UNGES medvirkning i utviklingsprosessen er et mål for Plan. Som en organisasjon med sterk fokus på barn, var det naturlig å gi barn og unge også i Norge mulighet til å delta i og påvirke vårt arbeid. Våren 2001 ble det derfor etablert et Barnepanel, bestående av sju unge mellom 13 og 17 år.

På sikt vil Barnepanelet få en rådgivende rolle overfor Plan. Foreløpig har deltakerne selv definert sine arbeidsmål og aktiviteter. De har bestemt seg for å engasjere flere barn – spesielt ungdom – i å se på levekårene til barn i utviklingsland og å jobbe for at Barnekonvensjonen blir oppfylt. Deltakerne holder dessuten foredrag på skoler, skriver artikler, bruker internett, lokalradio og lokalaviser og holder kontakt med «søsterskoler» i utviklingsland.

Panelet ønsker å styrke kontakten mellom barn og unge i Norden og i utviklingsland, blant annet gjennom kontakt med lignende paneler i Sverige og Finland (første nordiske samling er lagt til 11. januar 2001). Panelet ønsker også å lære av andre land, som India, Filippinene og Togo, som har erfaring med andre typer barnepaneler.

BARNEPANELET har valgt å sette fokus på sentrale temaer, som for eksempel barn og unges fritid, hiv/aids, omskjæring, skolegang for jenter, gatebarn og barnearbeid. Deltakerne henter selv inn og analyserer informasjon som brukes videre i opplysningsarbeidet. Kunnskapen deltakerne henter inn får betydning ringvirkninger gjennom opplysningsarbeid, gruppearbeid, temadager og prosjektoppgaver på ulike barne- og ungdomsskoler, i tillegg

legg til aktiviteter i lokalsamfunnet.

Barnepanelet har også startet å generere prosjektmidler, slik at deltakerne på en unik måte kan lære om bistand og forholdene i et prosjektområde. Barnepanelets prosjekt er hentet fra grunnskolen i Zimbabwe, hvor alle elevene har krav på en treningstime hver uke. Gymtimen er imidlertid vanskelig å gjennomføre fordi skolene ikke har noe utstyr. Barnepanelet ønsker å skaffe midler for å utstyre grunnskoler i Mutasa med fotballer, basketballer og basketballnett.

Prosjektet inneholder også aktiviteter som tar sikte på å bekjempe videre spredning av hiv/aids. Grupper med ungdom mellom ti og 18 år er aktivt med før hver fotball- eller basketballkamp og sprer informasjon. Drama og sangleker er noe av det som vil bli brukt til å formidle informasjon om hiv/aids. Denne formen for undervisning vil være et fast innslag i 30-45 minutter før hver kamp.

BARNEKONVENSJONEN gir barn en spesielt rett til deltakelse – en rettighet som er vanskelig å oppfylle. Det er lagt ned mye arbeid i å utvikle modeller for barns deltakelse i de mer enn ti årene som har gått siden konvensjonen ble vedtatt. Mange gode pilottiltak er satt i gang. Likevel er det fortsatt langt igjen til den retten er en selvfølge og til det finnes gode nok verktøy som gir barnet den plassen i samfunnet som gjør at de kan påvirke og dra nytte av utviklingen.

Barn er en ressurs og burde i sterkere grad tas inn som en aktør i utviklingsarbeid. Barn burde inngå som en horisontal dimensjon i norsk utviklingspolitikk. Vi håper den nye utviklingsministeren og den nye regjeringen vil styrke arbeidet med å satse på barn som et ledd i myndighetenes overordnede mål for å redusere fattigdommen.

Plan savner en strategi som eksplisitt omhandler barn og unge som en ressurs i bistanden.

Plan planlegger en konferanse om barns deltakelse 18. januar 2002.

Sandro Parmeggiani er generalsekretær i Plan Norge

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du ca. 1000 artikler om bistands- og utviklingsspørsmål. www.bistandsaktuelt.com

bistands
aktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 9/01 – 4. årgang

Ansvarlig redaktør:

Astrid Versto

Redaktør:

Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretær:

Gro-Helene S. Henriksen

Journalister:

Odd Iglebæk
oddigle@online.no
Bibiana Dahle Piene
bibianapiene@hotmail.com
Liv Rønnebak Bjergene
liv.bjergene@norad.no
Camilla Solheim
camsol@hotmail.com

Redaksjonsråd:

Kristin Havgar
Nils Haugstveit
Helge Rønning
Benedicte Bull

Internett:

www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:

Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:

22 24 20 30

Telefon redaksjon:

22 24 20 40 - 22 24 20 64

E-post redaksjon:

gunnar.zachrisen@norad.no

Telefon annonser:

22 24 20 40 - 22 24 20 41

E-post annonser:

gunnar.zachrisen@norad.no

Fax:

22 24 20 66

Design / produksjon:

ok design as, Larvik #3142-Fred

Trykk:

Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:

Bistandsaktuelt, NORAD,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 71.
Fax: 22 24 20 66.
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes

via internett:

www.bistandsaktuelt.com

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykkes ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Onsdag 14. november 2001

Opplag - denne utgave:

9500 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«Miltbrannstatus
Dhaka 1.11.01.
Ingen positive tester.»

Historisk melding fra den norske
ambassaden i Bangladesh, gjengitt
på NORADs intranett
1. november 2001.

Større konsentrasjon både geografisk og tematisk

LEIAR Spådomane om at ei regjering der Høgre er med, ville føre til store kutt i bistandsbudsjettet er gjort til skamme. Partiet har i mange år gjort framlegg om kutt, men når dei sjølve nådde regjeringskontora måtte dei gje opp den ambisjonen.

Resultatet er eit bistandsbudsjett som ikkje har dei store endringane i forhold til Arbeidarpartiet sitt.

Også Samarbeidsregjeriga legg opp til ein konsentrasjon om på færre land. Dette skal føre til meir effektivt og samtidig bistand. Fattigdomsreduksjon, godt styresett og prinsippa om partnerskap og mottakaransvar skal ligge til grunn for samarbeidet.

I klartekst betyr dette at me uansett realistiske regjeringsalternativ kan rekne med at dei store linene innanfor utviklingssamarbeidet blir trekte vidare enten statsministeren heiter Kjell Magne Bondevik eller Jens Stoltenberg.

For norsk bistandspolitikk – som me heile tida jobbar for å gjera meir effektiv uavhengig av kor store løyvingane er – må denne semja vera spore til endå større innsats.

Erkjenninga av at ein ikkje skal spreie seg på for mange land og område blir helsa velkomen i NORAD. Hovudsamarbeidslanda er dei same som Stoltenberg-regjeringa gjorde framlegg om, men det blir presisert at eit land som Zambia kan kvalifisere til «nedrykk» dersom ikkje presidentvalet der fører til betringar i styresett og større vilje i kampen mot fattigdom.

Dette er i samsvar med måla for norsk bistand nemleg å bidra til varige betringar i økonomiske, sosiale og politiske kår for dei som bur i landa. Noko som ikkje kan gjennomførast utan at landa sjølve syner vilje og evne til endring. Regjeringa meiner altså at Zambia må synleggjere dette dersom landet framleis skal vera eit av hovudsamarbeidslanda våre.

Positivt er det også at regjeringa gjer framlegg om ein større konsentrasjon av bistanden til Angola, Nigeria og Kina. Den skal i større grad omfatte godt styresett, miljø og energi. Behovet for konsentrasjon og kostnadseffektiv forvaltning er også ei av årsakene til at Niger, Mongolia og Bhutan ikkje blir innlemma i kretsen av samarbeidsland for Noreg.

Val som dette er ikkje enkle å gjera, men me må vone at denne konsentrasjonen fører til meir utvikling for kvar norsk bistandskrone som blir brukt.

Og det er truleg berre ein slik effektiv bistand som kan få finansminister Per Kristian Foss til også ved neste korsveg å ville oppretthalde eit høgt bistandsnivå.

AV

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artiklar ikkje komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

Fra årsskiftet overtar Jan Egeland som ny generalsekretær i Norges Røde Kors. – En drømmejobb, mener Egeland.

FOTO:LISE ÅSERUD/SCANPIX

En fredsmegler vender hjem

rett på sak

HVEM:
Jan Egeland

HVA:
Har bak seg en mangfoldig karriere blant annet som norsk generalsekretær i Amnesty International. I Norges Røde Kors har han vært informasjonssjef, pressetalsmann, utenlandssjef og spesialrådgiver. Egeland har vært statssekretær i Utenriksdepartementet, visegeneralsekretær i FN med ansvar for Colombia, og også vært involvert som fredsmegler i flere andre konflikter, blant annet i Midtøsten og på Kypros.

HVORFOR:
Fra årsskiftet er han ny generalsekretær i Norges Røde Kors.

Som niåring ble Jan Egeland dratt med på arrangement i Røde Kors. Siden har han blitt der, nesten bare avbrutt av litt fredsmegling rundt om i verden og en statssekretærjobb i Utenriksdepartementet. – Det føles som å komme hjem. Det er ingen annen jobb her hjemme jeg heller ville ha hatt, slår Jan Egeland fornøyd fast.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Nå skal han bare to turer til over Atlanterhavet til Colombia og FN-møter i New York, før FNs generalsekretær Kofi Annan må utpeke Jan Egelands arvtaker som FNs visegeneralsekretær med ansvar for Colombia. Fredsmegleren vil hjem.

– Jeg mener Norge er verdens beste land å bo i. Denne jobben kombinerer arbeid hjemme og ute, og er for meg en drømmejobb. Jeg håper dessuten at jeg bringer med meg en del erfaring som kan være nyttig for Norges Røde Kors, og at jeg kan være en kreativ leder som kan få frivillige og profesjonelle til å jobbe sammen, sier han.

Viktig med dialog. Jan Egeland overtar som generalsekretær i en tid hvor USA kriger i Afghanistan og hvor millioner av mennesker går i møte sin verste vinter noen sinne.

– Som fredsmegler i flere andre vanskelige konflikter, hva mener du partene og verdenssamfunnet bør gjøre for å løse denne konflikten?

– På lang sikt er det dialog og samarbeid som vil skape fred og forsoning. På kort sikt vil det bli mer krig og situasjonen for befolkningen i Afghanistan bli stadig verre. Vi ikke må ha noen illusjoner om at det ikke vil bli en hard vinter. Jeg var i New York like etter 11. september, og det var en umiddelbar realitet i USA både blant politikere og i opinionen at det ville bli militære angrep. Men vi må ikke gi opp muligheten for dialog og å skape kontakt mellom ulike kulturer og samfunn. Vi

må samtidig kunne bekjempe terror, beskytte menneskerettigheter og utvikle sivile og sosiale rettigheter. Her håper jeg at Røde Kors som en verdensomspennende organisasjon kan bidra, sier Egeland.

– Røde Kors har i sitt mandat at organisasjonen skal være nøytral og ikke ta side i konflikter. Ser du situasjoner hvor dette kan være vanskelig?

– Nei, nøytralitetsprinsippet er underlagt medmenneskelighetsprinsippet. Det er dessuten ikke riktig at vi ikke tar parti – vi tar parti for offeret mot overgriperne, mener Egeland som likevel innrømmer at kostnadssiden av å være i alle land til alle tider er at organisasjonen i en del tilfeller kan bli infiltrert og misbrukt. Likevel mener han fortrinnsvis med å ha aktive lokale Røde Kors organisasjoner i 190 land, mer enn oppveier ulempene.

– Å få det lokale organisasjonsnettverket til å fungere enda bedre, er noe jeg vil legge vekt på, sier han.

Det er ingen annen jobb her hjemme jeg heller ville ha hatt.

Uformell og ambisiøs. Jan Egeland blir generalsekretær i Norges største hjelpeorganisasjon med 225.000 betalende medlemmer, hvorav titusener er aktive medlemmer. Økonomien i organisasjonen er solid, og Egeland nøler ikke med å gi uforbeholden ros til avtroppende generalsekretær Sven Mollekleiv.

– Under Mollekleivs tid har Norges Røde Kors hatt en enestående positiv utvikling.

– Hvordan vil du beskrive deg selv som generalsekretær i Norges Røde Kors?

– Jeg mener at jeg er utålmodig, uformell og åpen for ideer og initiativer. Samtidig vil jeg legge vekt på å ha orden i sysakene etter som ingen ting er verre for en organisasjon enn å ha uorden i forvaltningen. Til slutt vil jeg si at jeg er ambisiøs på Norges Røde Kors' vegne. Jeg håper at organisasjonen også i fremtiden vil stå i fremste rekke for de mest utsatte og sårbare gjennom humanitært arbeid nasjonalt og internasjonalt, sier Jan Egeland.

Samme nivå: 13,5 mrd. kroner

Bondevik-regjeringen: Frivillige organisasjoner får mer penger

■ Mer penger til frivillige organisasjoner.

■ Ingen endring i bistandsvolum eller i valg av hovedsamarbeidsland sammenlignet med Ap-regjeringens forslag.

■ En ytterligere konsentrasjon i gruppen av øvrige samarbeidsland for norsk bilateral bistand.

■ En reduksjon i bistanden til Malawi og Nepal – til fordel for prioriterte bistandsområder på regionalt nivå.

• GUNNAR ZACHRISEN

Dette er noen av hovedpunktene i Bondevik-regjeringens opplegg for endringer i forslaget til bistandsbudsjett for neste år, som ble presentert 9. november.

«Samarbeidsregjeringen», inkludert det tradisjonelt bistandsskeptiske Høyre, følger med andre ord opp sine løfter fra «Sem-erklæringen» om å trappe opp norsk bistand, og legger seg på Ap-regjeringens nivå. Det foreslåtte nivået for neste år er 13,5 milliarder kroner, noe som innebærer en nominell økning på 1,2 milliarder kroner – tilsvarende 9,4 prosent.

Det innebærer samtidig at utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson har kommet et stykke på vei mot målet om at Norges bistand til utviklingsland gradvis skal økes til 1 prosent av brutto nasjonal inntekt (BNI) innen 2005. Synkende oljepris bidrar også til at det målet synes nærmere enn før. Etter finansdepartementets nedjustering av anslagene for BNI neste år vil norsk bistand i 2002 tilsvare 92 øre av hver hundrelapp Norge tjener.

Ikke nedprioritering. Den nye utviklingsministeren har også satt spor etter seg når det gjelder hvilke mottakerland vi skal spille ball med i norsk bistands to øverste divisjoner. For «eliteserien» følger man opp det forslag Stoltenberg-regjeringen la opp til med syv land – Malawi, Mosambik, Tanzania, Uganda, Zambia, Bangladesh og Nepal. Det innebærer at Nicaragua, Etiopia, Eritrea og Sri Lanka fortsatt er ute av den øverste divisjonen.

Regjeringen understreker at utviklingen av Nicaragua som hovedsamarbeidsland ikke innebærer en nedprioritering av regionen Mellom-Amerika. Nicaragua og Guatemala vil fortsatt være de sentrale samarbeidspartnere i denne regionen, men det skal også gjøres en vurdering av om regionbevilgningen skal omfatte bistand til Honduras. Dessuten vil man «vurdere konkrete tiltak for å støtte reformprosesser i land som Cuba og Colombia».

Etiopia under lupen. Om Etiopia heter det at om «den pågående, men fortsatt usikre utviklingen i Etiopia fortsetter, vil forholdene ligge til rette for et sterkere partnerskap med Etiopia i arbeidet for å redusere fattigdommen.» Regjeringen vil derfor

Ytterligere informasjon om Bondevik-regjeringens forslag til bistandsbudsjett finner du på www.odin.dep.no

styrke samarbeidet med myndighetene, særlig innenfor området menneskerettigheter og demokratiutvikling. Videre framgår det at man ser det som et mål å bidra til en utvikling i Etiopia som vil gjøre det mulig å gi landet status som hovedsamarbeidsland.

Også i forhold til Mali vil regjeringen vurdere å styrke bistands-samarbeidet, herunder også å gi status som hovedsamarbeidsland. Dette kan bli avklart i budsjettforslaget neste høst.

Opprydding. Den største oppryddingen i forhold til Ap-regjeringens forslag foretar utviklingsministeren blant de land som for noen uker siden ble kalt «særskilte samarbeidsland». De skal for det første ikke lenger hete «særskilte samarbeids-

land», men bare «samarbeidsland», og dernest foreslås det at Niger, Mongolia og Bhutan ikke innlemmes i kretsen. Begrunnelsen er hensynet til konsentrasjon og at det vil være svært ressurskrevende å bygge opp en forsvarlig forvaltning av disse landene.

Også mellominntektslandet Botswana, som var foreslått som samarbeidsland av Stoltenberg-regjeringen, ryker ut. Hvis dette vedtas av Stortinget vil norsk bistand dermed sitte igjen med syv «hovedsamarbeidsland» og 17 øvrige «samarbeidsland».

Madagaskar på vei inn? Interessant for KrFs kjernevelgere i misjons-Norge er det for øvrig å merke seg at regjeringen vil foreta en nærmere vurdering av muligheten for å innlem-

BISTANDSBUDSJETT 2002

Utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson (KrF) har satt sitt preg på budsjettopplegget.

FOTO: SCANPIX

NHO får eget bistandssekretariat

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

I Samarbeidsregjeringens tilleggsproposisjon legges det økt vekt på næringsutvikling og privat sektor rolle for å bidra med fattigdomsreduksjon. I den forbindelse vil NORAD inngå en rammeavtale med Næringslivets Hovedorganisasjon, NHO, om opprettelsen av «Næringslivets Bistandssekretariat». Sekretariatet vil være i drift omkring årsskiftet, og bestå av én daglig leder og én koordinator. NORAD vil finansiere utgiftene til sekretariatet som er budsjettert med om lag 1,5 millioner kroner.

– Opprettelsen av et slikt sekretariat kan medvirke til at en i større grad kan benytte seg av den spisskompetansen næringslivet besitter i bistandssammenheng, sier interna-

sjonal direktør i NHO, Jon Vea.

Ressurssenter. Regjeringen ønsker at NHO-sekretariatet skal være et ressurscenter både for norske myndigheter og bedrifter for å få til næringsutvikling i sør og i øst. Hovedformålet med sekretariatet skal være å drive operativ virksomhet og å koordinere norske bedrifters deltakelse i utviklingssamarbeidet. NHO-sekretariatet skal påta seg oppdrag på bestilling fra NORAD og Utenriksdepartementet, i tillegg til at det i rammeavtalen med NORAD inngår en egen prosjektportefølje. «Næringslivets Bistandssekretariat» skal også fungere som en høringsinstans i forhold til næringslivets rolle i bistanden, stimulere og legge forholdene til rette for partnerskap

mellom ulike aktører og styrke arbeidslivs- og næringslivsorganisasjoner i utviklingsland.

– For oss er det viktig å få organisert de ressursene som finnes i næringslivet og å gjøre disse tilgjengelige slik at vi kan tilby denne kompetansen til NORAD og Utenriksdepartementet. Vi ser på dette sekretariatet som en anerkjennelse av at besitter denne kompetansen. Etter vår mening danner dette bistandssekretariatet et grunnlag for å ta fatt i diskusjoner omkring for eksempel avbinding av bistand og hvordan vi best kan sikre at elementer som helse, miljø, sikkerhet og menneskerettigheter ivaretas, sier Jon Vea.

Viktig bidrag. – NHO har markert seg sterkt i forhold til etiske kjøre-

regler i næringslivet. Vi i NORAD mener det er positivt med et tett samarbeid med NHO og at næringslivet kan gi et viktig bidrag til norsk bistand, sier NORADs avdelingsdirektør i Avdeling for sivilt samfunn og næringsutvikling, Else Berit Eikeland.

Hun sier at ved at det nå blir et tettere samarbeid mellom NORAD og NHO, vil en bruke næringslivets kompetanse mer direkte i forhold til næringsutvikling i sør.

– Det legges økt vekt på næringsutvikling og handel. Det er derfor viktig at vi ser på hvordan en kan få næringslivet inn på en positiv måte. For NORADs del er det viktig å få innspill fra mange aktører – som de frivillige organisasjonene og næringslivet, sier Eikeland.

me Madagaskar i gruppen av samarbeidsland. Det samme gjelder Rwanda. Begge vil foreløpig få bistand fra den nyopprettede bevilgningen for «overgangsassistans».

KrFs «hjertebarn», de frivillige organisasjonene, får mer penger i potten etter at Frøyd Johnson har flyttet penger mellom ulike poster. Regjeringen foreslår en økning i støtten til det sivile samfunn og frivillige organisasjoner på 50 millioner kroner. Sammen med den allerede foreslåtte aidsbevilgningen via de frivillige (som også ble foreslått av Ap-regjeringen), ytterligere 100 millioner kroner i kompensasjon for kostnader ved momsreformen og en reduksjon i egenandelene skulle dette innebære et «spiselig» statsbudsjettforslag for de frivillige organisasjonene.

Kutt for Malawi og Nepal. Kuttene i forhold til Ap-regjeringens opplegg kommer blant annet på postene for hovedsamarbeidsland der Malawi, Zambia og Nepal kuttet med henholdsvis 14, 10 og 20 millioner kroner. Om Malawi heter det at samarbeidet er i en startfase. Bevilgnings-

nivået vil derfor bli trappet opp over tid. Det samme gjelder til en viss grad også Nepal. For begge landene er det derfor omfordelt midler til helse- og utdanningsprosjekter i de respektive regionbevilgningene, der presset bevilgningsmessig er stort.

Også det statlige investeringsfondet NORFUND må tåle kutt. Mens det såkalte «MUL-vinduet» i fondet øker med 5 millioner kroner, vil regjeringen redusere de øremerkede midlene til investeringer i energisektoren gjennom NORFUND med 45 millioner kroner i forhold til Stoltenberg-regjeringen. Også fondets midler til tapsavsetninger reduseres.

Blant annet av hensynet til situasjonen rundt de store sjøene og i Afghanistan blir overgangsassistansen foreslått økt med 45 millioner kroner utover Ap-regjeringens forslag. Derimot foreslås det kutt for UNDP (15 millioner kroner), institusjonsreformer via multilaterale kanaler (20 mill. kroner), tilskudd til klima- og miljøtiltak (5,7 mill. kroner) og Fredsbevarende operasjoner via FN (20 mill. kroner).

Økt markedsadgang

«Utviklingssamarbeidet må mer effektivt enn tidligere kombineres med arbeid for å bedre utviklingslandenes internasjonale rammebetingelser, særlig innenfor områdene handel, gjeld og miljø. Regjeringen støtter en utvidelse av gjeldsplanen til å omfatte enkelte mellominntektsland og land som nylig er kommet ut av en konfliktsituasjon.», heter det blant annet i tilleggsproposisjonen.

Samtidig vil Regjeringen arbeide for økt markedsadgang for utviklingslandenes varer.

I forslaget fra Bondevik-regjeringen understrekes det at man skal

føre en utviklingspolitikk der fattigdomsreduksjon står i sentrum, noe som også innebærer at det vil bli lagt økt vekt på utviklingssamarbeid som bidrar til å styrke utviklingslandenes egen økonomiske vekstkraft og deres demokratiske institusjoner og prosesser. En sterk satsing på utdanning, helse og sosiale tjenester og kampen mot hiv/aids-epidemien vil bli prioritert. Regjeringen vil også legge økt vekt på å bidra til å ivareta menneskerettighetene og til å styrke rettsstatsinstitusjoner og offentlige forvaltningssystemer.

Zambia må passe seg

Regjeringen vil peke på at utviklingen i Zambia som er et av de foreslåtte hovedsamarbeidslandene, ikke har svart til forventningene, heter det i budsjettforslaget. Bl.a. mener utviklingsministeren og hennes mannskap at utsiktene til forbedringer i styresett og bekjempelsen av fattigdom er vanskelige å vurdere.

Landet står imidlertid foran et snarlig presidentvalg, og den innenrikspolitiske situasjonen tilsier derfor at Zambia foreløpig beholdes som hovedsamarbeidsland. Regjeringen vil komme tilbake med en fornyet vurdering av det videre samarbeidet med Zambia i lys av denne utviklingen.

«De fem store» er mellomfornøyde

Generalsekretær i Redd Barna Gro Brækken er tilfreds med Bondevik-regjeringens opplegg til bistandsbudsjett for neste år.

– Vi er fornøyd med at økningen i det totale bistandsvolumet opprettholdes, samt at det nå er bevilget 40 millioner kroner mer til frivillige organisasjoner. Men vi har også fått beskjed om at det nå blir flere organisasjoner om å «dele kaka», sier Brækken som uttaler seg på vegne av de fem store hjelpeorganisasjonene – Redd Barna, Flyktningerådet, Norsk Folkehjelp, Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp.

Budsjett-talskvinnen understreker samtidig at «de fem store» vil følge regjeringens kommende statsbudsjettforslag med et årvåkent blikk.

– Vi har vært vant med regjeringer som har lovet en opptrapping av bistanden til 1 prosent av brutto nasjonalinntekt. Like vanlig har det

vært at gjennomføringen av målsettingen er blitt skutt ut i tid, sier Brækken.

Redd Barna-sjefen er også bare måtelig fornøyd med at Bondevik-regjeringen har lagt inn 100 millioner kroner ekstra i potten som moms-kompensasjon til norske frivillige organisasjoner (humanitære og ikke humanitære).

– Det er greit å få en kompensasjon for ekstrakostnadene i 2001 og

Generalsekretær i Redd Barna Gro Brækken.

2002, men vi ville mye heller ha hatt en varig løsning slik vi ble lovet ved forliket i juni. Det ville gitt oss mye enklere administrasjon og bedre forutsigbarhet i videre drift, sier Brækken.

Ny regjering vil øke landbruksimporten

Bondevik-regjeringen vil arbeide for at utviklingslandene skal få bedre adgang til markedene i industrilandene, også for landbruksvarer.

– Vi mener at regjeringen i stedet burde ha åpnet for import av varer vi ikke produserer i Norge, sier generalsekretær Harald Milli i Norges Bondelag.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Hovedtrekkene i Sentrum-Høyre-regjeringens utviklingspolitikk skiller seg lite fra Arbeiderpartiets. Men når det gjelder import fra utviklingsland utenfor MUL-gruppen (de fattigste landene), ser det ut til at Bondevik-regjeringen vil gå ett skritt videre ved å åpne for en viss økning i markedsadgangen for landbruksvarer. Det framgår blant annet av den såkalte «Sem-erklæringen».

– Hva hvis dette er varer som utviklingslandene har bruk for selv? spør Harald Milli i Norges Bondelag.

Generalsekretæren etterlyser en evaluering fra myndighetene om importen faktisk kommer utviklingslandene selv til gode.

– Vi har bedt om en evaluering av dagens matvareimport. Varene selges til samme pris i Norge som norskproduserte varer. Hvem sitter igjen med overskuddet – importøren eller produsentene? spør Milli og antyder at importørene kan tjene 20 til 25 kroner per kilo importert storfekjøtt.

Heller kakao. Norges Bondelag mener dessuten at den økte importen burde skje i form av varer som kaffe, te, kakao og sukker, og ikke storfekjøtt.

kjøtt, selv om det per i dag produseres for lite storfekjøtt i Norge.

– Vi synes dagens storfekjøttkvote på 2700 tonn er nok, sier Harald Milli, og varsler at bondenæringen vil følge opp denne saken også overfor regjeringen.

– **Sludder og vås.** Norges største importør av storfekjøtt, BM-FOOD AS, er glad for en eventuell økning av importen.

– Vi importerer storfekjøtt fra Namibia og Botswana. Kvotene har vært romslige inntil i år, men nå når vi taket innen noen uker, sier styreformann Morten Sandborg.

Han tilbakeviser at importen kanskje ikke kommer utviklingslandene til gode.

– Sludder og vås. I Botswana er det i første rekke Botswana Meat Commission som tjener på salget. Dette er et halvstatlig kooperativ hvor overskuddet går til alle kvegeierne. Også i Namibia eies Meat Corporation av kvegfarmere. Norge er det eneste landet hvor disse produsentene slipper å slåss med verdensmarkedsprisene. De får derfor 40-50 prosent høyere pris her enn i EU, sier Sandborg.

Også påstandene om skyhøy avkastning til importøren, avvises.

Avkastning. – Selvsagt gjør vi dette for å tjene penger, men avkastningen er i snitt aldri over ti prosent av kostprisen, det vil si fra tre til fem kroner, sier Sandborg.

Norge åpnet for økt import av landbruksvarer med lettelse i tollavgifter for utviklingsland i 1994/95. Statens Landbruksforvaltning opplyser at årets kvote på storfekjøtt på 2700 tonn snart er fylt opp. Kvoten på korn har derimot ikke vært i bruk på mange år.

Hva hvis dette er varer som utviklingslandene har bruk for selv? spør Harald Milli i Norges Bondelag.

FOTO: SCANPIX/AP

notis

NORAD beholder ambassadene

Administrasjonen av de NORAD-integrerte ambassadene i utviklingsland blir likevel ikke overtatt av Utenriksdepartementet.

I vår fikk NORAD beskjed om at Utenriksdepartementet hadde besluttet at det administrative ansvaret for alle integrerte stasjoner skulle ligge i departementet med virkning fra senest 1. januar 2002. Assisterende direktør Kjell Storløyken forteller nå at NORAD var svært uenig i dette og at den politiske ledelsen i departementet tok hensyn til det.

– Vi mener at dersom NORAD skal ha resultatansvar, så må vi ha kontroll over virkemidlene. Da betyr det kontroll over de viktigste virkemidlene ute, som jo utsendt og lokalt personell ute er, sier Storløyken.

Men det kan fortsatt bli endringer i personellsituasjonen ved ambassadene. Utenriksdepartementet forbeholder seg retten til å gjennomgå ressursituasjonen ved ambassadene i lys av valg av hovedsamarbeidsland, heter det i det opprinnelige statsbudsjettforslaget fra AP-regjeringen.

NUFU-kritikk får etterspill

Misfornøyde universiteter og høyskoler innkalles til oppvaskmøte

Universitetsrektor Kaare R. Norums sterke NUFU-kritikk får nå et etterspill. I slutten av november er Sør-engasjerte universiteter og høyskoler invitert til å diskutere saken med NUFUs styre.

• CAMILLA SOLHEIM OG
GUNNAR ZACHRISEN

FORSKNINGSSAMARBEID

Bakgrunnen for møtet er Universitetet i Oslos protest mot NUFU-styrets fordeling av forskningskroner til Nord-Sør-samarbeidet. I et brev karakteriserte Oslo-rektor Kaare R. Norum fordelingen som «et alvorlig tilbakeslag for institusjonenes Nord-Sør-engasjement». Han ba derfor Universitets- og høyskolerådet om å ta initiativ til en gjennomgang av den inneværende søknadsrunden og beslutningsprosesser i NUFU.

Universitets- og høyskolerådet har sendt saken videre til Senter for internasjonalt universitetssamarbeid.

Meget alvorlig. – Vi tar dette brevet meget alvorlig, sier styreleder Knut Brautaset i Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU). Han opplyser til Bistandsaktuelt at styret nå har innkalt universitetene og høyskolene som er aktuelle i NUFU-samarbeidet til et møte i slutten av

november for å drøfte kritikken. – Vi ønsker å drøfte disse tingene med alle sammen. Norum kritiserer mange ulike ting. Vi ønsker ikke å starte en brevveksling mellom UiO og SIU, derimot ønsker vi å snakke med alle berørte parter før vi utarbeider et svar, sier Brautaset, som er tidligere rektor ved Høgskolen i Agder. Han mener likevel at selve NUFU-strategien er grundig behandlet i alle instanser.

Faglig grunn. Det er SIU som oppnevner medlemmene i programstyret for NUFU og alle universitetene er representert, også Universitetet i Oslo.

– Disse medlemmene skal ikke representerer universitetene som sådan, men sitter der på grunn av sin kompetanse som fagfolk. Men indirekte kan jo i alle fall institusjonenes syn komme fram, sier Brautaset. Han vil ikke kommentere Norum-kritikken direkte siden SIU nå har valgt en prosess for å få fram de ulike syn. Samtidig påpeker Brautaset at det er gledelig at det kom så mange søknader.

– Den store søknadsmassen betyr at vi kunne brukt mer enn 900 millioner kroner i neste femårsperiode. Det dokumenterer at det er stor interesse for sør-samarbeid i forskningsmiljøene i Norge. Så det som oppleves som en høy avslagsprosent skyldes også pengemangel, sier Brautaset.

Må nedlegges? Flere samarbeidsprogrammer mellom universiteter i nord og sør står i fare for å måtte nedlegges eller bli drastisk redusert som følge av de mange avslagene under den siste tildelingsrunden i NUFU-systemet.

Et av dem er samarbeidsprogrammet mellom Institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Zimbabwe, som har eksistert siden 1992. En viktig hensikt med programmet har vært å støtte opp om åpenhet og demokrati gjennom styrking av kompetansen i landets mediesektor.

En foreløpig resultat ser ut til å bli at pågående forskningsprosjekter må skrinlegges, mens seks MA-studenter som har fullført første år ikke kan fortsette sine studier. Dessuten må en planlagt oppgradering av et multimedia-laboratorium legges på is, mens et diplomstudium kanskje må skrinlegges.

– Etter det som nå har skjedd i NUFU, er det stor fare for at hele pro-

”

NUFU har unnlatt å legge sine egne evalueringer og andre vurderinger av akademisk kvalitet til grunn. Det er ganske uforståelig.

Helge Rønning, professor i medieviten-skap ved Universitetet i Oslo.

bistandsaktuelt • 8/2001

Bråk om pengebruk

Krass kritikk mot NUFU-prioritering av universitetsbistand

NUFU må tåle kritikk for årets fordeling av forskningskroner til Nord-Sør-samarbeid. Universitetet i Oslo protesterer iltert mot at NUFU-styret halverer antall prosjekter, kutter ut samarbeid med Mellom-Amerika og Palestina og dreier den faglige sammensetningen.

FORSKNINGSSAMARBEID

• CAMILLA SOLHEIM
Styret for Universitets- og høyskolerådets program for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU) har nylig fordelt 254 millioner forskningskroner for de neste fem årene. Rektor Kaare R. Norum er sterkt kritisk til fordelingen og karakteriserer den som «et alvorlig tilbakeslag for institusjonenes Nord-Sør-engasjement».

Dårlig kvalitet. – Vi vil spesielt rette oppmerksomheten mot programets manglende bredde, generelle «fysvedtak» for tidligere prioriterte samarbeidsregioner og manglende kvalitetssikring, skriver Norum i et brev til Norges universitets- og høyskoleråd der han ber dem ta initiativ til en gjennomgang av den inneværende søknadsrunden og beslutningsprosesser i NUFU. Universitets- og høyskolerådet har mottatt brevet, men opplyser til Bistandsaktuelt at det er Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU) som i første omgang skal behandle saken.

Norum uroer seg over flere negative konsekvenser av det nye NUFU-programmet, blant annet hal-

I Vietnam samarbeider NTNU-professor Helge Reinertsen (t.v.) med University of Fisheries i Nha Trang om marint fiskeoppdrett. Her viser han norske kolleger karene der yngel av havabbor føres med zoo-plankton. Knut Stenberg ved NTNUs Arena utviklingsforskning og UiO-rektor og NUFU-kritiker Kaare Norum (t.v.).

samarbeid. NUFU dreier i retning av et program for finansiering av enkeltprosjekter, og ikke av institusjonelt samarbeid, skriver Norum.

Vonde avslag. Styreleder Rune Nil-

fra tre til fem millioner kroner. Nil- sen mener økningen i mange tilfeller var nødvendig, samtidig som at NUFU-styret har kuttet i de godkjente prosjektene slik at bare det som er strengt NUFU-anliggende blir finan-

FAKSIMILE: BISTANDSAKTUELT 8-2001

grammet må nedlegges som følge av manglende finansiering. Det er synd, fordi det har vært et meget vellykket program, noe som er bekreftet av flere uavhengige evalueringer, som NUFU selv har tatt initiativ til. Men dessverre – og ganske uforståelig – har NUFU unnlatt å legge sine egne evalueringer og andre vurderinger av akademisk kvalitet til grunn for sin avgjørelse, sier professor i medieviten-skap ved Universitetet i Oslo Helge Rønning.

Store investeringer. Han viser også til at instituttet i Oslo, Universitetet i Zimbabwe og NORAD har gjort store investeringer i programmet.

– Det er nærmest uforståelig at man ikke ser betydningen av å videreføre dette. Særlig problematisk er det på grunn av den politiske og økonomiske situasjon som Zimbabwe er inne i, sier Rønning.

Han har en rekke kritiske merknader til søknadsbehandlingen i NUFU-styret. Blant annet mener han at vurderingskriteriene ikke var gjort kjent for søkerinstitusjonene på forhånd.

– Dette strider mot vanlig praksis ved utlysning av forskningsmidler og utviklingsprosjekter. NUFU

har ikke tatt hensyn til de føringene de selv la i søknadsprosedyren i vurderingene sine. NUFU understreket i utlysningen at man særlig ville legge vekt på oppbygningen av nettverk sør-sør-nord. Medieprogrammet var utvidet med et slik nettverk, men dette ble overhodet ikke trukket inn i vurderingen, sier Rønning.

Venter på diskusjon. NORAD holdes orientert om utviklingen i saken, men avventer resultatet av diskusjonen før de eventuelt vil gripe inn. Avdelingsdirektør Eva Karal i NORAD er opptatt av at de ulike aktørene i første omgang skal diskutere og snakke sammen, uten at NORAD blander seg inn.

– Samtidig er det ikke nødvendigvis slik at det er hold i all kritikken, men det er viktig at det kommer en avklaring på hvordan man best mulig skal forvalte disse pengene. Vi må få forklart hva som har skjedd, hvordan det skjedde og hva som skal skje videre framover, sier Karal. NORAD finansierer NUFU-programmet med 60 millioner kroner årlig.

– Men vi har gitt ansvaret for hvordan midlene håndteres over til NUFU og SIU, sier Karal.

FAKTA: NUFU-SAKEN

■ NUFU er Universitets- og høyskolerådets program for utviklingsrelatert forskning. SIU administrerer programmer for støtte til internasjonalt samarbeid mellom utdannings- og forskningsinstitusjoner på alle nivå. n NUFU-styret har i høst fordelt 254 millioner forskningskroner for de neste fem årene.

■ Universitetet i Oslo protesterer mot at NUFU-styret halverer antall prosjekter, kutter ut samarbeidet med Mellom-Amerika og Palestina og endrer den faglige sammensetningen.

■ I denne runden fikk 49 søkere positivt svar, mens det i forrige periode var 99 prosjekter. n Styreleder Rune Nilsen i NUFU forteller at styret har lagt større vekt på Sør-partenes prioriteringer (se Bistandsaktuelt nummer 8/2001).

«Firerbande» med fokus på effekt

UTSTEIN-GRUPPEN

– Vi diskuterte effektiviteten av bistanden, blant annet sett i forhold til strategier for fattigdomsbekjempelse. Selv om det er gjort betydelige framskritt i PRSP-arbeidet, mener vi at det er behov for kontinuerlig å styrke og forbedre dette arbeidet, sier utviklingsminister Hilde Frafjord Johnson etter det siste ministermøtet i Utstein-gruppen.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

De fire utviklingsministrene fra Norge, Storbritannia, Nederland og Tyskland – som alle er kvinner – hadde en lang liste med punkter som skulle diskuteres på møtet i Birmingham 3. - 5. november.

Et sentralt emne var behovet for å skape helhet i politikken overfor verdens fattige land, for eksempel hvordan man skape et samsvar mellom utviklingspolitikken og nærings- og handelspolitikk.

Viktig pressgruppe. Utstein-gruppen diskuterte også hvordan landene kan jobbe sammen i forkant av viktige samlinger, som det kommende møtet i utviklingskomiteen i

Ordforklaringer:

HIPC: Heavily Indebted Poor Countries

PRSP: Poverty Reduction Strategy Paper

Verdensbanken og neste års konferanse om bærekraftig utvikling i Johannesburg.

– Vi diskuterte for eksempel status når det gjelder forberedelsen til konferansen i Johannesburg, og ble enige om å holde kontakten og sammen forsøke å påvirke prosessen for å få best mulig resultat, forteller Frafjord Johnson.

Det nye afrikanske partnerskapsinitiativet «New African Initiative» hvor afrikanske ledere har laget en strategi for å hindre fortsatt krig og fattigdom på kontinentet, ble også tatt opp.

– Vi snakket om hvordan vi best kan støtte opp under tiltaket, forteller utviklingsministeren.

Status i gjeldssletteinitiativet HIPC og videre bevilgninger sto også på dagsordenen.

Utstein+. Også andre givreland enn «firerbanden» var invitert til å delta under Birmingham-møtetets andre dag. Sverige og Canada stilte, mens Danmark ikke hadde mulighet den gang på grunn av det kommende parlamentsvalget.

Ifølge Frafjord Johnson er dette utvidede Utstein-samarbeidet – også kalt «Utstein +» – åpent også for andre deltakere.

– Det skal være et pragmatisk samarbeid og åpne for land som ikke er med i den innerste kretsen, sier Hilde Frafjord Johnson.

Murring i Ortegas rekker

Sandinister krever generasjonsskifte etter valgnederlaget

Var valget 4. november begynnelsen på slutten for sandinistpartiets leder Daniel Ortega? Interne krav om en ny partiledelse er blant utslagene etter presidentvalget i Nicaragua 4. november, der Det liberale partiets kandidat, Enrique Bolaños vant over sandinistpartiets leder Daniel Ortega.

• GUNNAR ZACHRISEN

Selv om valg av ny partiledelse i det innflytelsesrike sandinistpartiet FSLN først står på dagsorden offisielt under landsmøtet i 2003, har kretser i partiet allerede begynt å fremme krav om at Ortega må gå. Flere medlemmer av partiet hevder overfor avisen La Prensa at de forsto at det

De som nevnes er borgermesteren i Managua, Herty Lewites, parlamentsmedlemmet Bayardo Arce og økonomen Alejandro Martínez Cuenca.

bar mot et nytt valgnederlag for partiet allerede den dagen Ortega ble valgt som partiets presidentkandidat.

Nå ønsker de seg en ny frontfigur for partiet som kan erstatte den 56-årige tidligere presidenten og revolusjonshelten og lede partiet fram til seier ved valgene i 2006. Blant kandidatene som blir nevnt er den populære borgermesteren i Managua, sandinisten Herty Lewites. I tillegg er også parlamentsmedlemmet Bayardo Arce og økonomen Alejandro Martínez Cuenca. Andre framstående sandinist-talsmenn sier imidlertid at det foreløpig er helt uaktuelt å skifte ut en partileder «av Ortegas støtning».

Vil oppheve «pakten». Mens ønsket om oppvask og generasjonsskifte vokser på venstresiden i nicaraguansk politikk, ser det ut til at den nye presidenten Enrique Bolaños fra

Går Daniel Ortegas dager som Sandinistleder mot slutten?

FOTO: SCANPIX

Det liberale parti prøver å stake ut en selvstendig kurs i forhold til sin mektige partileder, tidligere president Arnoldo Aleman. Tidligere denne måneden gjentok han sitt løfte fra valgkampen om å foreslå konstitusjonelle reformer, for å få en endelig slutt på makt delen mellom FSLN og Det liberale partiet i sentrale samfunnsinstitusjoner. Blant de institusjoner som har vært offer for «pakten» mellom sandinister og liberale, under ledelse av de to partihøvdningene Daniel Ortega og Arnoldo Aleman, er blant annet høyesterett, det øverste valgråd og riksrevisjonen.

Selv om den nye presidenten ønsker å kvitte seg med «pakten» fra januar 2000, er det ikke sikkert at han får flertall for sine forslag. For å få et flertall for grunnlovsendringer trenger han støtte både fra sitt eget «Aleman-dominerte» parti og sandinistene i nasjonalforsamlingen.

Flere politiske observatører mener at den nye presidenten kan få et svært vanskelig forhold til sin egen partileder og sannsynlige parlamentariske leder. Lettere ble det neppe av at Aleman, som har vært utsatt for en rekke presseoppslag om påstått korrupsjon, nylig uttalte at han ville fremme et forslag i nasjonalforsamlingen «mot monopolten denser i pressen». Mange frykter at forslaget i virkeligheten har til hensikt å begrense pressens uavhengighet, og både den påtroppende presidenten og hans visepresident har tatt avstand fra Alemans utspill.

Liberal valgseier i Nicaragua

Ved presidentvalget i Nicaragua 4. november gikk det liberale partiets kandidat, Enrique Bolaños, av med seieren. Mens den forrige regjeringen var preget av korrupsjon og udemokratisk lederstil, må Bolaños nå overbevise om at han er den sterke mannen landet trenger.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

73 år gamle Enrique Bolaños tar over stafettspinnen etter sin partileder, tidligere president Arnoldo Aleman. Nicaraguas nyvalgte president er tidligere visepresident og ledet selv regjeringens anti-korrupsjonsgruppe, men uten å finne korrupsjonsbevis mot Aleman.

Valgseieren til de såkalte «liberale» 4. november var de konservative kreftenes tredje seier på rad ved presidentvalg. For tredje gang måtte også lederen for sandinistpartiet og tidligere president, Daniel Ortega (56), innse valgnederlaget. Sandinistlederen som tok makten i Nicaragua i 1979 og innførte et marxistisk styresett, fengslet i sin tid og fratok store eiendommer fra nettopp Enrique Bolaños.

I valgkampen gjorde Ortega kampen mot korrupsjon til sin hovedsak, samtidig som han forsøkte å overbevise nicaraguanerne om at han hadde forandret seg til en moderat politiker som omfavnet markedskreftene. De liberale på sin side minnet befolkningen om tiden med sandinistene med matkøer og rekordhøy inflasjon, tvungen militærtjeneste og en blodig borgerkrig.

Spilte på folks frykt. – Valgkampen var skitten, hvor det ble spilt på frykt for terror, uttalte Ortega ifølge BBC.

Han kom med sterk kritikk av erkefienden USA, som han hevder har støttet sandinistenes motkandidat økonomisk og politisk.

– Det var en veldig sterk innblanding fra eksterne krefter som uten tvil førte til polarisering, sa Ortega i sin tale valgnatten. Etter terrorangrepet mot USA 11. september brukte de liberale enhver mulighet til å

73 år gamle Enrique Bolaños, tar over presidentembetet etter sin partileder, Arnoldo Aleman. Her sammen med en av sine unge velgere. FOTO: SCANPIX

” Nicaragua har talt og har talt tydelig. For tredje gang på rad har vi vist verden vår forpliktelse overfor demokratiet. Vi skriver historie.

Enrique Bolaños, Nicaraguas nyvalgte president.

minne velgerne om Ortegas fortid og forbindelse med ledere som Libyas Moammar Gaddafi og Iraks Saddam Hussein. Da valgnederlaget var klart gratulerte imidlertid Daniel Ortega valgvinger Enrique Bolaños og lovet å jobbe sammen med de liberale for å sikre politisk stabilitet og økonomisk utvikling.

– Landets økonomiske situasjon er så alvorlig og behovet for å styrke de statlige institusjonene så presserende at vi vil støtte opp om regjeringens partiets mulighet til å regjere fra vår plass i opposisjon. Vi vil støtte dette demokratiet og kjempe imot fattigdommen, sa Ortega.

Glede i USA. USA gratulerer Bolaños og de liberale med valgseieren. Talsmann for det amerikanske utenriksdepartementet, Richard Boucher, uttalte da valgresultatet var klart:

– Vi er overbevist om at Bolaños livslange forpliktelse overfor demokratiet, hans integritet og mot så vel som hans mangfoldige erfaring som

forretningsmann vil hjelpe Nicaragua med å takle de alvorlige utfordringene som venter, sa Boucher.

Amerikanerne har ikke lagt skjul på sin motvilje til å få sandinistlederen Daniel Ortega tilbake i presidentstolen. Boucher roste imidlertid sandinistene for å ha gjennomført en verdig valgkampanje og for åpent å ha innrømmet valgnederlaget.

Rekordoppslutning. Ifølge europeiske valgobservatører ble valget i Nicaragua gjennomført uten store problemer. Det ble meldt om en rekordhøy valgoppslutning på 90 prosent, og flere valglokaler måtte holde åpent langt utover natten for å få bukt med de lange køene av mennesker som strømmet til valglokalerne. Til sammen fant over to millioner mennesker veien til stemmelokalene. Ifølge de siste tilgjengelige resultater fra Det øverste valgråd fikk Bolaños om lag 56 prosent av stemmene, mens Ortega fikk om lag 42 prosent. Ved valget til nasjonal-

forsamling fikk PLC 53 prosent, FSLN 42 prosent og det splittede og utmanøvrerte konservative partiet PC i underkant av 5 prosent av stemmene.

– Nicaragua har talt og har talt tydelig. For tredje gang på rad har vi vist verden vår forpliktelse overfor demokratiet. Vi skriver historie, sa Nicaraguas nyvalgte president Enrique Bolaños.

FAKTA:

■ Nicaragua har vært Norges eneste prioriterte samarbeidsland i Mellom-Amerika. Denne statusen foreslås redusert til bare «samarbeidsland» i Bondevik-regjeringens forslag til bistandsbudsjett.

■ Total norsk bistand var i 2000 117 millioner kroner, hvorav 45 millioner gikk via norske frivillige organisasjoner.

Bomber og brød for milliarder skal

FNs gigantiske hjelpeoperasjon koster lite i forhold til militæraksjonen

Mens FN jobber jevnt og trutt med å få inn om lag seks milliarder kroner til å holde det afghanske folket i live gjennom vinteren, ruller pengene mye raskere i den militære «hjelpe-operasjonen». Bare USAs andel i krigen mot terrorisme koster foreløpig om lag 11 milliarder norske kroner – i måneden.

AFGHANISTAN • LIV RØHNEBÆK BJERGENE
FNs internasjonale appell om hjelp til Afghanistan er på 657 millioner dollar – eller om lag 5,8 milliarder kroner. Så langt har det ifølge OCHA, United Nations Office for Co-ordination of Humanitarian Affairs, kommet inn cirka 2,2 milliarder kroner. Dette utgjør 38 prosent av det FN har bedt om for å kunne sikre at det afghanske befolkningen overlever vinteren. Norge har bevilget 80 millioner kroner i humanitær hjelp til Afghanistan i vinter.

Til tross for store vanskeligheter med å distribuere mat og annet nødhjelpsutstyr til den afghanske befolkningen, har det de siste dagene kommet positive meldinger som tyder på at det kommer mer hjelp inn i landet enn tidligere.

Kan klare målet. Verdens matvareprogram, WFP, melder om at man trolig vil kunne klare målet om å brødfø seks millioner afghanere gjennom vinteren. Siden begynnelsen av oktober har WFP fraktet inn 49.000 tonn med mat – nok til fem millioner mennesker i én måned. Målet er å få inn 52.000 tonn i måneden.

– Hvis alt går bra, og WFP kan fortsette å få inn 2000 tonn mat om dagen, skulle vi klare målet, sier WFPs talsmann i Islamabad Khaled Mansour.

WFP opplyser at en av grunnene til at FN-organisasjonen har klart å frakte så mye varer inn til Afghanistan, er at donorene i stor grad har fulgt opp appellene. I oktober ba WFP om 162 millioner dollar. Hittil har man fått inn omkring 63 prosent av beløpet.

Kvinner og barn lider. Også UNICEFs direktør for nødhjelpsprogrammer, Nils Arne Kastberg, uttaler at det har vært relativt lett å samle inn penger til Afghanistan.

– Men så mye som en tredel av pengene er samlet inn blant folk flest, og ikke fra de ulike lands myndigheter, sier Kastberg ifølge UN Wire.

UNICEF advarer mot at det er fare for at så mange som 100.000 barn ikke vil overleve vinteren. Ifølge FN-organisasjonen har 40 prosent av barna i Afghanistan mistet en av foreldrene. To tredeler har sett døde mennesker og 90 prosent av barna forteller at de tror de vil dø i krig.

Verdens Helseorganisasjon, WHO, mener så mange som en femdel, eller fem millioner afghanere, har alvorlige psykiske lidelser.

– Drap, henrettelser, forfølgelse, frykt forbundet med å leve i mine-lagte områder og den siste tids opptrapping av konflikten har gitt store deler befolkningen varige skader, sier WHO. Verdens Helseorganisasjon mener at så mange som 30 pro-

Pakistanske arbeidere bærer hvete donert av USA. Lasten på 120 tonn hvete skal til flyktningleire for nyankomne afghanske flyktninger.

FOTO: SCANPIX/AFP

” Hvis alt går bra, og matvareprogrammet kan fortsette å få inn 2000 tonn mat om dagen, skulle vi klare målet.

Khaled Mansour,
WFPs talsmann
i Islamabad.

En afghansk flyktning og hennes barn i en teltleir på afghansk side av grensen mot Iran. Iran har bidratt med fire sykehus og annen nødhjelp.

FOTO: SCANPIX/AP/IRNA

sent av de afghanske flyktningene som befinner seg i Pakistan har alvorlige mentale problemer, og at tallene trolig vil øke.

267 millioner per dag. Mens FN samler inn penger til nødstedte og hjelpeorganisasjonene bekymrer

Amerikanske fly av typen F-15 Eagles og bombeflyet B-1B (i midten) har hatt nøkkelroller under den såkalte «Operation Enduring Freedom» i Afghanistan.

FOTO: SCANPIX/EPA

seg over situasjonen, fortsetter vestlige land å finansiere den kostbare krigen mot terrorismens støttespillere.

Ifølge New York Times har det amerikanske Forsvarsdepartementet, Pentagon, gitt den amerikanske kongressen beskjed om at de vil trenge 33 milliarder kroner for å betale regningen for krigen de tre første månedene, dvs. om lag 11 mrd. kroner per måned.

Når dette skrives er det ennå uklart hva Nordalliansens overtakelse av landets store byer vil bety for den videre krigen mot Taliban, men trolig kan det bety et skifte fra bomber til bakkestyrker.

Dyre bakkestyrker. Ifølge New York Times vil nettopp en økning av disse bakkestyrkene bli den største utgiftsposten i opptrappingen av krigen, ettersom de trenger baser, sikkerhetssystemer, transport og forsyninger. Men også jagerflyene F-18 og F-14, som vanligvis foretar 30 til 40 flygninger hver dag, koster penger.

Pentagon opplyser at i gjennomsnitt varer toktene over Afghanistan seks timer, til en pris av 44.000 kroner i timen. USA har hittil sluppet over 100 Tomahawk krysserraketter til nesten ni millioner kroner hver og 2000 laserbomber som hver koster omkring 700 000 kroner.

Så langt har den humanitære og militære operasjonen foregått hver for seg. Unntaket er USAs flydrop av nødrasjoner. Ifølge Aftenposten vurderer imidlertid USA og Nato-partnerne nå å bruke Nato-apparatet til å sette i gang en storstilt hjelpeaksjon for befolkningen i Afghanistan. Når dette skrives er det foreløpig uklart hvordan FN- og private hjelpeorganisasjoner vil reagere på tilbudet.

Det er også høyst uklart hva en langsiktig internasjonal hjelpepakke til «frigjort» Afghanistan vil koste. Det eneste som er sikkert er at prisen for å gjenoppbygge et krigsherjet og vanstyrt land vil bli meget høy.

redde Afghanistan

Norge forbereder formannskapsrolle

AFGHANISTAN

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Fra årsskiftet vil Norge overta formannskapet i Afghanistan Support Group. Nylig var statssekretær i Utenriksdepartementet, Vidar Helgesen, på besøk i nabolandene Pakistan og Iran for å se nærmere på hvordan Norge kan håndtere denne formannskapsrollen.

- I Afghanistan er det nå svært mange aktører - både militært og humanitært. Fra norsk side må vi finne ut hvordan Norge best kan bidra. Vi vil at Norge skal være nyttig og ikke konkurrere med andre aktører, sier Helgesen.

Et mål for det norske formannskapet vil være å få til en best mulig koordinering av den humanitære hjelpen.

- Samtidig må vi hele tiden tenke langsiktig bistand, og se hvordan vi best kan understøtte de politiske prosessene som kan skape fred og respekt for menneskerettigheter, sier Helgesen.

- **Taliban hindrer nødhjelp.** Ifølge Høyres nye UD-statssekretær, som sammen med utenriksministeren har ansvaret for nødhjelpssaker, er det nå få problemer forbundet med å få hjelpen inn i Afghanistan.

- Den største utfordringen er i de områder der Taliban fremdeles har kontrollen. Ettersom det ikke er noen internasjonale hjelpemannskaper på bakken i Afghanistan, må de belage seg på lokal distribusjon. Men Taliban hindrer utdeling av nødhjelp, sier han.

Statssekretæren mener bombingene av landet ikke har gjort situasjonen enklere, men sier at hjelpeorganisasjoner har erfaring med å distribuere hjelp i krigssituasjoner.

- Vi ser nå et omfang på hjelpen til Afghanistan som langt på vei er i stand til å dekke behovene. Det er et paradoks at det er den militære kon-

Statssekretær Vidar Helgesen møtte blant andre Pakistans utenriksminister Abdul Sattar (til h.) under besøket i Islamabad. FOTO: SCANPIX/AP /TARIQ AZIZ

flikten som har bidratt til dette, men resultatet er at flere afghanere får hjelp nå enn tidligere, sier Helgesen.

- **Krigen nødvendig.** Inntrykket hans fra Pakistan-visitten i begynnelsen av november er at demonstrasjonene mot bombingene av Afghanistan avtar, og at flere og flere

nå støtter de militære aksjonene.

Når det gjelder hvem som kan overta makten i Afghanistan etter Taliban, sier Helgesen at det er bred enighet både blant iranske og pakistanske myndigheter om at det bør være en afghansk samlingsregjering, som bør vokse fram etter forhandlinger blant de afghanske befolkningsgruppene - tilrettelagt av

NOREPS-sykehus klar til å ta imot flyktninger

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

I tre uker har den internasjonale Røde Kors-bevegelsen hatt kirurgiske sykehus lagret i Iran og Pakistan. Nå er disse på vei inn i Afghanistan.

- De to sykehusene inngår i NOREPS-systemet. Vi har en forespørsel om å sende to erfarne sykepleiere innen operasjon og sykehustjeneste, som sammen med øvrige internasio-

nale ansatte vil jobbe sammen med lokalt personell, sier seksjonsleder for nødhjelp i Norges Røde Kors, Jan Borgen.

Kirkens Nødhjelp har innenfor NOREPS-systemet påtatt seg å drive servicepakken for vann og sanitær. Også her står alt klart i Peshawar.

- Vi har en avtale med UNHCR om at vi har ansvar for vann- og sani-

tærforhold i fire flyktingleire. Vi har forberedt mottak på inntil 70.000 flyktninger. Jobben med å grave latriner er gjort, slik at vi kan ta imot flyktingene i løpet av 24 timer, sier transport- og innkjøpsansvarlig i Kirkens Nødhjelp, Arild Isaksen.

Norge dobler bistanden til Pakistan

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Den norske bilaterale bistanden til Pakistan vil øke fra omkring 32 millioner kroner de to siste årene til 66 millioner kroner til neste år, opplyser informasjonsleder Jon Mørland i Utenriksdepartementet.

- I all hovedsak skal pengene gå til å styrke bistandsområdene hvor Norge allerede er inne - helseutdanning, menneskerettigheter og demokrati, sier informasjonsleder Jon Mørland på telefon fra Pakistan.

Også de andre landene i Utsteingruppen er enige om å øke bistanden til Pakistan.

Utviklingsminister Hilde Frøyd Johnson besøkte Pakistan fra

12.-14. november, hvor hun hadde møter med blant andre Pakistans president Pervez Musharraf.

Hun besøkte også en flyktingleir i utkanten av Peshawar.

- Her bodde det 53.000 flyktninger fra Afghanistan. Noen var ofre for krigshandlingene som herjet internt i landet forut for 11. september, mens andre igjen hadde flyktet på grunn av USAs bombing, opplyser Mørland.

Leiren ble drevet i samarbeid mellom lokale og internasjonale hjelpeorganisasjoner, deriblant UNHCR. Ifølge Mørland virket leiren godt organisert. Om lag to millioner afghanske flyktninger befinner seg

Pakistan. 1,2 millioner av disse bor i leire,

- Det fantes blant annet flere skoler for jenter og gutter, og folk fikk opplæring i søm og ulike håndverkskunstner. Det var likevel helt klart en forskjell i levestandard mellom de nyankomne og de som hadde bodd der en stund, sier Mørland.

Norge opphevet det såkalte frysvedtaket på norsk bistand til Pakistan 27. september i år. Norsk bistand har under frysperioden ligget på et minimum. Som en konsekvens av opphevelsen øker nå norsk bistandsinnsats til Pakistan.

FN.

FNs spesialutsending Lakhdar Brahimi har nylig lagt fram en fempunktsplan for overgangen til en bred samlingsregjering.

Helgesen sier Norge er forberedt på at krigen mot Afghanistan kan bli både langvarig og svært kostbar.

”

Militær krigføring er dyrt, derfor er også dette siste utvei. Men kostnadene med ikke å få tatt Al-Qaida-nettverket, vil bli enda større.

Vidar Helgesen, statssekretær i Utenriksdepartementet.

Forebyggende mot terror. - Militær krigføring er dyrt, derfor er også dette siste utvei. Men kostnadene med ikke å få tatt Al-Qaida-nettverket, vil bli enda større. I Afghanistan har Al-Qaida nettverket et territorium, hvor personer i ulike terrorceller trenes opp. Disse cellene opererer relativt uavhengig av hverandre. En av grunnene til at de kan nettopp det, er at de har vært et sted og lært hvordan de skal operere og for eksempel tolke kodede meldinger, sier statssekretæren.

Norge overtar formelt formannskapet i Afghanistan Support Group, som varer i ett år, på overtakelsesmøtet 5.-7. desember.

5 mill. kr til fellesaksjonen

Foreløpige tall per 14. november viser at fellesaksjonen for ofrene i Afghanistan har samlet inn 4,8 millioner kroner. Aksjonen, som er et samarbeid mellom Norges Røde Kors, Kirkens Nødhjelp og Redd Barna, pågår fremdeles og folk oppfordres til å gi penger. Det forberedes nå kontinuerlig nye konvoier med nødhjelp - nå med økt fokus på utstyr som tepper og brensel. 100 kroner i innsamlende midler tilsvarer at en afghansk familie kan få to tepper og en kanne med vann.

For en neve dollar

Nytt klasseskille i Zimbabwe: «dollar-rike» mot «dollar-fattige»

HARARE (b-a): Den stadige forverring av den økonomiske krisen i Zimbabwe innebærer store ofre for landets fattigste. Mens prisstigningen er på over 70 prosent og forventes å øke ytterligere, er minstelønna for vanlige folk på et lavere nivå enn før frigjøringen i 1980.

• I ZIMBABWE:
NINA MONSEN

ZIMBABWE Ifølge landets ledende fagorganisasjon ZCTU er landets minstelønn ikke engang en fjerdedel av det som trengs for å forsørge en familie på dagens prisnivå. Tallene fagbevegelsen opererer med viser en nedgang i lønningene på 22 prosent siden 1990, men enkel matematikk viser at virkeligheten er enda verre. Mange tjener kun en tidel av det de tjente ved frigjøringen i 1980.

Pengeverdien synker hver dag. Hvis du tjente 11 000 zimbabwedollar i fjor, skulle du tjene

32 000 zimbabwedollar i år, bare for å gjøre opp for den synkende vekslingskursen. Få arbeidsgivere har likevel råd til å øke lønna med over 100 prosent for å kompensere for tapet i vekslingskursen.

Høy inflasjon kombinert med stadig dårligere vekslingskurs er årsaken til den store nedgangen i reallønn. Inflasjonen lå på gjennomsnittlig 11,6 prosent mellom 1985-1990. Den fordoblet seg til 27,6 prosent fra 1991-1995, tidsperioden med strukturtilpasningsprogrammer som lovet det motsatte, nemlig en nedgang til fem prosent. Siden har inflasjonen skutt i været fra 32,6 prosent i 1999 til over 70 prosent i september i år. Inflasjonen forventes å øke til 100 prosent innen året er omme.

In God we trust. Landets økonomiske kollaps har også ført til mangel på bensin. Utenlandsk valuta er nødvendig for å importere drivstoff. Transportkostnadene har gått opp med 60 prosent bare de siste månedene. Flere arbeidere tvinges til å slutte å jobbe fordi lønna ikke rekker til mer enn minibuss til og fra jobben. Bussjåførene selv kommenterer utviklingen i Zimbabwe med klistremerker i bussen som sier: «In God we trust, but in business we pay», med klar henvisning til ameri-

Et barn tigger på gata i Harare 1. november i år. Tiggere blir stadig vanligere i gatebildet. FOTO: SCANPIX/AP

President Robert Mugabes harde linje fører til stadig forverrede levekår for landets befolkning.

FOTO: SCANPIX/AP

kanernes velsignede sedler.

Den offisielle vekslingskursen for en norsk tusenlapp er i dag 6600 zimbabwedollar. Verdien av tusenlappen blir femdoblet på det svarte markedet. Med 5000 amerikanske

”

For en neve dollar kan du kjøpe en villa med svømmebasseng og tennisbane i et av hovedstadens overklassestrøk.

dollar er du millionær, og for en neve dollar kan du kjøpe en villa med svømmebasseng og tennisbane i et av hovedstadens overklassestrøk.

Samtidig må en gjennomsnittlig zimbabwer ifølge det nasjonale forbrukerrådet ut med over 16 000 zimbabwedollar, altså nærmere tre tusen norske kroner (på det offisielle markedet) for å forsørge en familie på to voksne og fire barn i en måned.

Hard valuta. Mangel på utenlandsk valuta har samtidig gjort Zimbabwe til et billigmarked for de få heldige med hard valuta. En viktig grunn til det store gapet mellom de med og uten hard valuta er at staten ikke selv har utenlandsk valuta å rutte med.

Valuta-krisen er et resultat av fall i eksportinntektene og en generell boikott av landet fra internasjonale donorer og investorer, Norge inkludert. Norge stanset all langsiktig bistand til Zimbabwe i august i år. Begrunnelsen fra det internasjonale samfunnet er at regjeringen ikke har klart å gjeninnføre lov og orden, mens Mugabe tillater fortsatt okkupasjon av hvite farmer og trakassering av politisk opposisjon.

Nina Monsen er frilansjournalist tilknyttet Sørvis Presse & Informasjon.

notiser

FN vil sende nødhjelp til Zimbabwe

ZIMBABWE (IPS): World Food Program, WFP, vil neste måned dele ut nødhjelp til over 500.000 mennesker i Zimbabwe, skriver avisen New York Times. Matmangelen skyldes dels de politiske forholdene i landet, hvor myndighetenes forsøk på å omfordele land fra hvite til svarte har vanskeliggjort matproduksjonen. I tillegg har store deler av landet vært rammet av tørke. Det er forventet at Zimbabwe vil ha en økonomisk nedgang i år på over syv prosent. Ifølge WFP sulter nå 11 millioner mennesker i Zimbabwe.

Nekter hjelpeorganisasjoner adgang

HARARE: Zimbabwe nekter humanitære organisasjoner å distribuere mat til trengende. Regjeringen mener matutdeling blir brukt som en unnskyldning for å drive valgkampanje for opposisjonen foran presidentvalget neste år.

- Vi godtar ikke at fremmede streifer rundt i landet vårt og blander seg inn i politiske saker. Forslag fra disse gruppene om at ikke-statlige organisasjoner skal distribuere mat er fullstendig uakseptabelt, sier informasjonsminister Jonathan Moyo.

Hjelpeorganisasjonene er på sin side bekymret for at regjeringen skal benytte seg av matutdelingen for å sikre seg stemmer i presidentvalget. Ifølge organisasjonene trenger nærmere en million zimbabwære å få tildelt mat. (IPS)

Unyansert, mener Polynor

Uttalelser i forrige utgave av Bistandsaktuelt om at norske firmaer ikke kan konkurrere på vaksine-området er unyanserte, mener administrerende direktør Odd Terje Østgaard i eksportfirmaet Polynor.

Han viser til at hans egen bedrift har betydelig suksess med salg av systemer for oppsamling og destruksjon av brukte sprøyter. Hensikten med systemet er å unngå gjenbruk av sprøyter, for dermed å hindre blodsmitte.

- Vi har nylig sendt av gårde to 40-fots containere med varer til Vietnam. Guinea i Afrika og Nicaragua og Panama i Mellom-Amerika er andre kunder. Det samme gjelder Verdens helseorganisasjon (WHO) og den japanske bistandsadministrasjonen, sier Østgaard.

Omsetningen i Gjøvik-bedriften var i fjor på 2,5 million kroner, men vil i år nå om lag 5 millioner.

- Lånerne må få større innflytelse

EVALUERING Mange av dem som låner penger hos Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet (IMF) har altfor liten innflytelse. En stor utfordring for eierne må være å endre på dette, mener konsulentene Per Schreiner og Olav Kjørven som har gjennomført en evaluering på oppdrag for det norske Utenriksdepartementet.

• ODD IGLEBÆK

Opgaven til de to, som til vanlig er ansatt ved det private analyseinstituttet ECON, har først og fremst vært å se på hvordan de to sentrale pengeinstitusjonene Verdensbanken og Pengefondet bidrar til å redusere fattigdom i verden.

Som en del av dette har de utarbeidet forslag til policy-endringer, som norske myndigheter kan arbeide etter. Et sentralt punkt er den manglende innflytelsen til stater som låner penger hos de to store. Gjennom årene er den stadig blitt mindre, påpeker Schreiner og Kjørven. (Sistnevnte er siden den gang utnevnt til statssekretær i Utenriksdepartementet).

Evalueringen «The International Monetary Fund and the World Bank Cooperation on Poverty Reduction» finnes på: odin.dep.no/ud/engelsk/publ/rapporter/032091-990133

Et viktig poeng fra de to utrederne er at Pengefondet og Verdensbanken sammen med Verdens Handelsorganisasjon (WTO) og Bank for International Settlement (BIS) kan ha en større rolle i å utvikle en økonomisk arkitektur, som kan gi bedre muligheter for fattige land.

Kjørven og Schreiner er også opptatt av at Verdensbanken må beholde sin rolle som den viktigste kanal for å tilføre midler fra verdens kapitalmarked til utviklingsland. Dermed går de for eksempel mot forslagene utarbeidet av den såkalte Meltzer-komiteen i Den amerikanske kongressen. (Bistandsaktuelt 3/2000, s.17).

Fredsavtale på Zanzibar

Avtalen kan bety gjenåpning av frosset bistandssamarbeid

ZANZIBAR (b-a): Politikerne på Zanzibar har etter år med vold og uro kommet til enighet om en deling av makten. 10. oktober signerte regjeringspartiet Chama Cha Mapundizi (CCM) og opposisjonspartiet Civic United Front (CUF) en fredsavtale som gir håp om politisk stabilitet i Tanzania.

• GØRILL HUSBY

Etter seks år med internasjonal bistandsfrys, kan Zanzibar dermed igjen få penger fra de internasjonale bistandsgiverne.

– Med fredsavtalen er det ikke lenger grunnlag for å fryse norsk bistand til Zanzibar, uttaler Norges nye ambassadør i Tanzania, Sigrud Romundset. Hun understreker videre at givelandene vil følge iverksettingen av avtalen med argusøyne.

– Myndighetene har nå løslatt de politiske fangene fra opposisjonspartiet CUF. Jeg ser dette som det første konkrete skrittet i retning av en forsoning, sier den norske ambassadøren.

Gransking og reformer. Avtalen mellom regjeringspartiet CCM og opposisjonspartiet CUF omfatter opprettelse av en koalisjonsregjering og en uavhengig gransking av massakren som fant sted på Pemba i januar. CCM og CUF har videre blitt enige om en reform av valgkommissjonen og rettssystemet på Zanzibar, økt fokus på velgerutdanning, etablering av permanente manntalls-liste, samt en fristilling av masse-media. Tidsfristen for full iverksetting av avtalen er satt til februar 2003.

Den politisk krisestemningen mellom regjeringspartiet CCM og opposisjonspartiet CUF har eksistert siden 1995. Situasjonen ble dramatisk forverret etter det omstridte valget i oktober i fjor. Valgfusket var da så åpenbart at lederen for Det britiske samveldets observatørstyrke ut-

Med en fredsavtale på plass, kan tilhengere av CUF-leder Seif Shariff Hamad igjen være trygge når de deltar på politiske møter.

FOTO: SCANPIX/AP/SAYYID AZIM

talte at «valgets gjennomføring utrykker en kolossal avsky for vanlige folk og deres ønske om demokrati».

Drap og flukt. Konflikten mellom CCM og CUF nådde sitt klimaks i januar i år da tanzaniansk opprørspolitikk møtte fredelige CUF-demonstranter med køller og skarpe skudd. Tapstallene var størst på Pemba. Offisielle kilder sier at 24 mennesker døde i sammenstøt med politiet, opposisjonen hevder at over 70 CUF-tilhengere ble drept.

– Det er nå åpnet en vei til demokratisering av Zanzibar, da denne avtalen setter fokus på menneskerettigheter, sier journalisten Ali Saleh som har fulgt utviklingen på Zanzibar i mange år.

Han mener at alt forandret seg etter de blodige dagene 26. og 27. januar.

– De politiske drapene var ufor- enlig med president Benjamin Mkapas fokus på Tanzania som et av Afrikas fredeligste land, sier Saleh.

Han viser til at tusener av mennesker flyktet til kenyakysten etter massakren, og at 650 mennesker fortsatt er i eksil. Med den nye fredsavtalen får de nå en mulighet til å komme tilbake.

Avtale også i –95. En lignende avtale mellom regjeringspartiet CCM og opposisjonspartiet CUF ble i 1995 forhandlet fram av Det britiske samveldet. Men CCM satte aldri ut i livet

det man hadde underskrevet.

– Jeg ønsker ikke at det som skjedde i 1995 skal gjentas. Vi hadde da en natt med feiring og glede til ingen nytte. Nå vil jeg vente og se hva som faktisk skjer, sier den religiøse lederen Imam Idris Muhammed Saleh.

CCMs parlamentariske leder Philip Mangula og CUF-leder Seif Shariff Hamad uttalte etter signeringen av avtalen at begge parter nå er innstilt på forandring og en ny politisk framtid. Lokale aviser i Tanzania deler politikernes stolthet og optimisme, og understreker at dette hadde de to partiene klart selv, uten innblanding fra en tredjepart.

Unionspresident Benjamin Makpa deler denne stoltheten. Han utrykte et ønske om at avtalen skulle øke Tanzania selvsikkerhet i forhold til å løse problemer internt.

Fredsavtalen er et resultat av måneder med forhandlinger mellom de to rivaliserende partiene. Ifølge Ismail Juza, CUF-lederens personlige rådgiver, var det CUF som tok initiativ til å gjenåpne dialogen. Han forteller at representanter for opposisjonen hadde en lang prosess med uformelle møter hjemme hos CCM-politikere, før regjeringspartiet sa seg villig til å vende tilbake til forhandlingsbordet.

Gørill Husby er journalist i Business Times i Tanzania. Hun er med i journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

notiser

Flere dør av røyking

BRASIL (IPS): Antall dødsfall som følge av røyking kommer til å øke fra dagens fire millioner til ti millioner om 20 år – de fleste i utviklingsland, ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO).

Tobakken kommer til å ta livet av hele én milliard mennesker dette århundret – 150 millioner i løpet av de første 20 årene alene, mener generaldirektør i WHO, Gro Harlem Brundtland.

Halvparten av disse dødsfallene finner sted i fattige land i dag. Innen 2020 kommer andelen til å øke til 70 prosent, mener WHO, som mener det blir mer og mer populært å røyke i utviklingsland. Samtidig har denne trenden avtatt i mange industrialiserte land.

Tysk bistand omorganiserer

FRANKFURT (IPS): Tyskland omorganiserer utviklingshjelpen og det statlige direktoratet for faglig samarbeid (GTZ), som tilsvarende vårt Norad.

GTZ har 67 kontorer rundt om i verden, og den styrkede stillingen kommer etter at Forbundsagen i fjor vedtok å konsentrere den tosidige bistanden til 70 utviklingsland.

Hensikten er å øke effektiviteten av bistanden, og å støtte tiltak som tar sikte på regionalt samarbeid.

presisering

Færre asylsøkere fra de fattigste landene

For første gang på flere år reduseres andelen av bistandsbudsjettet som går til flykntingtiltak i Norge. Årsaken er imidlertid ikke at det kommer færre flykntinger, slik tidligere politisk rådgiver Håvard Aagesen uttalte i forrige utgave av Bistandsaktuelt.

– Dette skjer på tross av høyere ankomsttall av asylsøkere til Norge enn noen gang. Andelen av bistandsbudsjettet som er foreslått til flykntingtiltak i Norge for 2002, reduseres med om lag 18 prosent sammenlignet med tidligere år, opplyser kommunal og regionaldepartementet.

Dette har sammenheng med at sammensetningen av beboere i statlige asylmottak har endret seg, en større andel asylsøkere kommer fra ikke-ODA-land og stadig flere venter i mer enn 12 måneder i asylmottak, på svar på sin asylsøknad.

Utgifter knyttet til personer som kommer fra ODA-land (utviklingsland) og som påløper innen ett år etter ankomst til Norge godkjennes som offisiell utviklingshjelp i henhold til OECDs statistikkdirektiver. For Norges vedkommende dreier det seg i hovedsak om midler til oppholdsutgifter ved statlige asylmottak, beregnet ut i fra sammensetningen av beboere i statlig mottak.

FAKTA:

■ I 1964 fant det sted en blodig revolusjon på Zanzibar, hvor den nyinnsette presidenten, Abeid Karume, iverksatte en brutal afrikanisering av den arabiske kulturen på Zanzibar. Samme år ble en union med Tanganyika inngått, og landet fikk navnet Tanzania.

■ Etter sterkt press ble flerpartisystem innført i 1994. I 1995 ble det for første gang avholdt flerpartivalg. Siden dette valget har regjeringspartiet CCM og Zanzibars eneste reelle opposisjonsparti, CUF (Civil United Front), vært i konflikt.

■ Både ved valget i 1995 og ved valget i oktober i fjor hevdet CUF – med internasjonal støtte – at det forekom fusk, og nektet å godkjenne valgresultatet.

■ Mange og til dels grove brudd på menneskerettighetene er blitt rapportert av internasjonale organisasjoner.

■ All bilateral bistand til Zanzibar, også fra Norge, har siden 1995 vært frosset.

Sør-Afrika utsatt for «stille øko-invasjon»

Tørste trær truer vannforsyningene – NORAD-støttet prosjekt tar opp kampen

ELIM (b-a): Grein for grein. Tre for tre. I tre år har innbyggerne i sørafrikanske Elim kjempet med motorsaga høyt hevet – mot den stillferdige invasjonen av fremmede vannsugende trær. Store områder er ryddet – og litt etter litt har vannstanden økt, men stadig vender trærne tilbake.

• I SØR-AFRIKA: CAMILLA SOLHEIM OG GØRIL TRONSDEN (FOTO)

Vi er ikke langt fra det sydligste punktet på Afrikas kontinent, 20 mil øst for Cape Town. Her møtes to av verdens hav – Atlanterhavet fra vest og Det indiske hav fra øst.

For 200 år siden kom blant annet akasie, eukalyptus og gran sjøveien fra Australia og Europa og ble plantet på sanddynene ved kysten for å hindre at sanden blåste bort. Men trærne trivdes bare så altfor godt i det gjestmilde sørafrikanske klimaet – og spredte seg raskt til store deler av landet.

«Utlendinger» I dag ser myndighetene på trærne som et alvorlig miljøproblem: De «drikker» mange liter vann om dagen, kveler den lokale vegetasjonen, fører til større skogbranner og erosjon. Derfor har myndighetene satt folk i gang over hele landet for å rydde statseid grunn, særlig i nasjonalparker og andre verneområder. «Working for water»-prosjektet innebærer å gi fattige arbeidsledige arbeid for en periode samtidig som man jobber for mer vann og bedre miljø. På landsbasis er titusener av arbeidere sysselsatt.

Norge har siden februar 1998 finansiert et «Working for water»-prosjekt på privat grunn i Elim. Byen har 2000-3000 innbyggere og ble grunnlagt av tyske misjonærer i 1832. Det er kirken som eier all jorda. Innbyggerne er «farget» («coloureds»). De forteller selv at de stammer fra fattige hvite bønder eller sjøfolk, frigitte slaver fra Cape og de innfødte fra San- og Khoi-folket.

Vannmangel. NORAD har støttet prosjektet, som ble avsluttet i vår, med i overkant av fire millioner kroner. Prosjektet har hatt opptil 86 ansatte – alle arbeidsledige, både kvinner og menn, gamle og unge – som har ryddet rundt 3000 hektar skog, i tillegg til at de har ryddet på nytt 500 hektar.

– Trærne tok opp så mye grunnvann, at det ble sagt at dersom ikke noe drastisk ble gjort i løpet av de neste fem årene, så vil vi ha vannmangel i dette området. Det kommer an på temperaturen, men det er anslått at et akasietre på 5-7 meter tar opp cirka 40 liter vann om dagen, sier assisterende daglig leder Alliston Appell i Elim Working for water.

Stort løft. Appell forteller at man i begynnelsen brukte mye tid på å forklare lokalsamfunnet viktigheten av arbeidet. Mange syntes ikke det var bra å hogge ned trærne. De var pene og ga god ly for vinden. Men etter hvert oppdaget flere fordelene.

– Prosjektet har virkelig løftet vårt lokalsamfunn, og ikke bare materielt sett. Vi har lært mye om oss

selv, om vår historie og om naturen i vårt nærområde. Vi har også lært at vi er verdt noe, og vår selvfølelse har økt, sier Appell. Han mener selv at det lokale prosjektet er et av de beste Working for water-prosjektene.

– Vi har ikke hatt noe korrupsjon med pengene, og vi føler faktisk at prosjektet tilhører oss. Andre steder jobber folk for myndighetene, men vi har ryddet eget land. Dette har vært for oss, for å gjøre vårt eget lokalsamfunn bedre, mener Appell.

Unikt planteliv. Den naturlige vegetasjonen i området, kalles «fynbos» som er eviggrønne busker som blomstrer i rødt, gult og oransje. Elim ligger midt i et av verdens seks florariket, nemlig florariket Capeflora. «Blomsterriket» inneholder 8500 arter, og 68 prosent av disse er ikke funnet noe annet sted på jorda, ifølge University of Western Cape. Flere planter står nå i fare for å bli utryddet fordi trærne stadig sprer seg som ugras inn på større områder.

I utkanten av Elim ligger naturområdet Geelkop. Gjennom vannprosjektet har innbyggerne fått penger til å lage en natursti, og etter hvert skal dette området innlemmes i Agulhas nasjonalpark. Prosjektkoordinatør i vannprosjektet, Carl Richter viser begeistret fram de ulike plantene. Cape-området har flere unike blomsterarter, og stadig flere blomsterturister finner veien til dette området. Elim håper å kape noen av turistene, blant annet gjennom naturstien.

Vitamin-innsprøytning. – Vannprosjektet var en stor vitamin-innsprøytning for lokalsamfunnet, sier Carl Richter som også sitter i Elims «Overseers Council» – byens råd.

Han stopper bilen og viser oss den ene planten etter den andre. – En stund etter at vi hadde ryddet de første skogfeltene, oppdaget vi at den naturlige vegetasjonen begynte å komme opp igjen, sier Richter.

Siden nedhuggingen startet har han hatt ansvaret for å måle vannivået ulike steder på eiendommen, og i dag kan de se en effekt på vannstanden. Men det er vanskelig å drive sammenlignende målinger, for å se på hvordan det kunne ha vært.

– Vi ser at vannstanden noen steder har økt med 30-35 centimeter – og i den perioden har det ikke regnet – så hvor skulle vannet ellers komme fra? spør Carl Richter retorisk.

– Vi ser forandringen, vi ser at vannstanden i elvene øker og vi ser nye planter vokse fram, sier han.

Vokser opp igjen. Men befolkningen i Elim er fullt klar over at selv om det norskstøttede prosjektet er over,

Carl Richter, prosjektkoordinatør i vannprosjektet.

Fortsetter uten norsk støtte

NORAD skulle i utgangspunktet bare støtte Elim-prosjektet i to år, men utvidet til tre år.

– Selv om vi gjerne skulle sett at vi fikk flere penger til dette arbeidet, så har vi hele tiden visst at det var for en begrenset tidsperiode. Vi kan ikke være avhengig av hjelp fra andre land, vi er nødt til å finne vår egen vei. Men vi har fått muligheten og erfaringen, og det kan vi bruke i andre jobbsammenhenger, sier assisterende daglig leder Alliston Appell i Elim Working for water.

Kysten på begge sider av Cape Town er utpekt av FN som et av verdens seks «blomsterriker» denne meget spesielle blomsterslekten.

så betyr det ikke at det er ryddet for all tid.

– Se, det er masse «babyer» omkring her! Carl Richter ser utover et område som ble ryddet i fjor. Langs med bakken står flere fem centimeter høye hakæer.

– Hvert frø fra treet skaper et nytt tre, til og med hos unge planter.

Her kan du se hvor raskt og effektivt de sprer seg.

– Det er vanskelig å gjøre dette effektivt. For det første må et stykke land ryddes flere ganger, før man kan være sikker på at alle frøene er borte. I tillegg må alt land ryddes, for hvis ikke naboen rydder, så nytter det ikke å rydde ditt eget land.

pell i Elim Working for water.

Da prosjektet var ferdig viste regnskapet 271.345 ubrukte rand (om lag 250.000 kroner). Ledelsen i Working for water i Elim laget da et forslag til den norske ambassaden i Pretoria om hvordan man kunne bruke de resterende pengene.

– Vi ønsker blant annet å kunne følge opp noen av de områdene som er ryddet, for å hindre at de gror til igjen, sier Alliston Appell.

Elim-prosjektet er nå integrert i

Cape Agulhas Working for water-prosjektet, og de områdene som ikke er gått over for andre eller tredje gang vil bli finansiert som en del av dette prosjektet, opplyser Helle Biseth ved den norske ambassaden i Pretoria.

– Vi er ikke blitt bedt om ytterligere finansiering til Elim av det sørafrikanske miljøverndepartementet. Hvis vi ble bedt om det hadde vi sannsynligvis vurdert det som positivt, sier Biseth.

nsjon»

Her blomstrer blant annet nasjonalblomsten Protea cynaroides, som er den største og flotteste i

Over hele Sør-Afrika er titusener av mennesker sysselsatt med å fjerne trær som ikke hører naturlig hjemme i det unike økosystemet.

Jobbtrening for arbeidsledige

– Jeg kan ikke snakke med dere hele dagen. Det tjener jeg ikke noe penger på, småler arbeidsleder Patrick Davids. Han jobber i et statlig Working for water-prosjekt i området Südanysberg i nasjonalparken Agulhas et par mil unna Elim.

Her har de holdt på i to år. Flere av arbeiderne fra Elim har fått kontrakter her, men her vurderer ledelsen at jobbtrening er viktigere enn stabile arbeidskontrakter. I Elim satset de på langvarige kontrakter og betalte månedslønn til arbeiderne ut fra ansvar og oppgave.

I Südanysberg har de hittil hatt 1600 i arbeid, men det innebærer at de fleste får seg to ukers jobbing med to-tre måneders venting innimellom. I dag er første arbeidsdag for arbeidsleder Patrick Davids og hans team. Han har ikke arbeidet på ni måneder, og er misfornøyd med at det har tatt så lang tid før han fikk ny kontrakt.

Ekstra inntekt. – Men jeg er glad for å ha dette arbeidet. Det innebærer en kjærkommen ekstraintekt. Ellers jobber jeg litt på en bensinstasjon og så har vi en liten kjøkkenhage, sier Davids.

Han peker stolt mot bilen som han har kunnet kjøpe for inntektene. Hadde han ikke hatt denne bilen, ville det vært mye vanskeligere å skaffe seg denne arbeidskontrakten. Her må nemlig arbeidslederen sørge for transport for arbeiderne sine. Mens teamet hans holder til i skogkanten med å hugge og bære vekk tømmer, trekker han selv opp småtrær ute på et felt som ble ryddet for et års tid siden.

I Agulhas Working for water er det nemlig arbeidslederen som får betalt for jobben. Den er ansvarlig for å rekruttere sitt eget team på ti, utbetale lønn og for arbeidernes sikkerhet.

”

Alle arbeiderne får opplæring i arbeidsrettigheter, forebygging av ulykker og første-hjelp.

Roger Bailey, daglig leder i Agulhas Working for Water.

– Alle arbeiderne får opplæring i arbeidsrettigheter, forebygging av ulykker og førstehjelp. Vi gir arbeidslederen ansvar, men krever å få se kontrakten med den enkelte arbeider og at reglene følges, sier daglig leder Roger Bailey i Agulhas Working for Water.

Knapp ressurs. Daglig leder Ettiennne Fourie i Agulhas nasjonalpark mener at disse trærne er blant landets største problemer. I dag er nasjonalparken på 8.000 hektar, men de har planer om å utvide til 120.000 hektar.

– Elim er i øvre del av det området som er tiltenkt nasjonalparken. Det er svært viktig for resten av området at det kommer vann fra Elim. Vann er en knapp ressurs i Sør-Afrika, sier Fourie.

FAKTA:

■ Fremmede trær er et stort miljø-problem mange steder i Sør-Afrika, både for det biologiske mangfoldet og for vannforsyningen.

■ Myndighetene bruker samtidig kampen mot tre-invasjonen som et tiltak for å sysselsette titusener av mennesker.

■ For å få bukt med problemet er Sør-Afrika også i ferd med å innføre en lov som forbyr «alien vegetation» – vegetasjon som opprinnelig ikke hører hjemme i landet. I løpet av fem år er det planlagt en lov som påbyr landeiere å hogge ned trærne.

■ NORAD brukte i 2000 30 millioner kroner på miljørelatert bistand til Sør-Afrika. Beløpet utgjorde 24 prosent av den totale bistanden til landet

Tidligere leder av Working for water-prosjektet i Elim, Alliston Appel.

Uklar eiendomsrett hindrer vekst og

Utviklingslandenes «skjulte» realkapital er på 9300 mrd. dollar, mener økonomen Hernando de

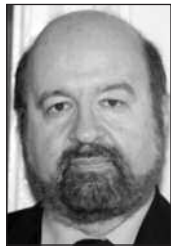
Utviklingsland og tidligere østblokkland kunne hatt en registrert formue – og pantesikkerhet – på utrolige 9300 milliarder dollar, hevder den peruanske økonomen Hernando de Soto. Problemet er bare at fast eiendom – som jord, bolighus eller bedrifter ikke er registrert noe sted. Dessuten er «privat eiendomsrett» ofte et uklart og vanskelig begrep.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Den uregistrerte formuen utgjør ifølge de Soto 93 ganger så mye som all bistand fra de rike landene de siste 30 årene og 20 ganger mer enn de totale internasjonale investeringer i utviklingsland mellom 1989 til 1999. Men fordi fast eiendom i store deler av verden ikke er den bærebjelken i økonomien som i Vesten, kan ikke et bolighus, en liten bedrift eller et stykke jord brukes som sikkerhet – for å skaffe seg for eksempel et banklån.

Mens innbyggere i Vesten kan kjøpe ut øvrige arvinger etter et arveoppgjør, har mennesker i utvik-

tema: eiendomsrett

Økonomen Hernando de Soto er av magasinet «The Economist» regnet som «verdens nest mest betydelige tenker» i vår tid.

FOTO: SCANPIX/CAMERA PRESS

lingsland ofte ikke denne muligheten. Resultatet er at eiendommene splittes opp i så små enheter at jorda til slutt ikke gir nok avkastning til å kunne leve av.

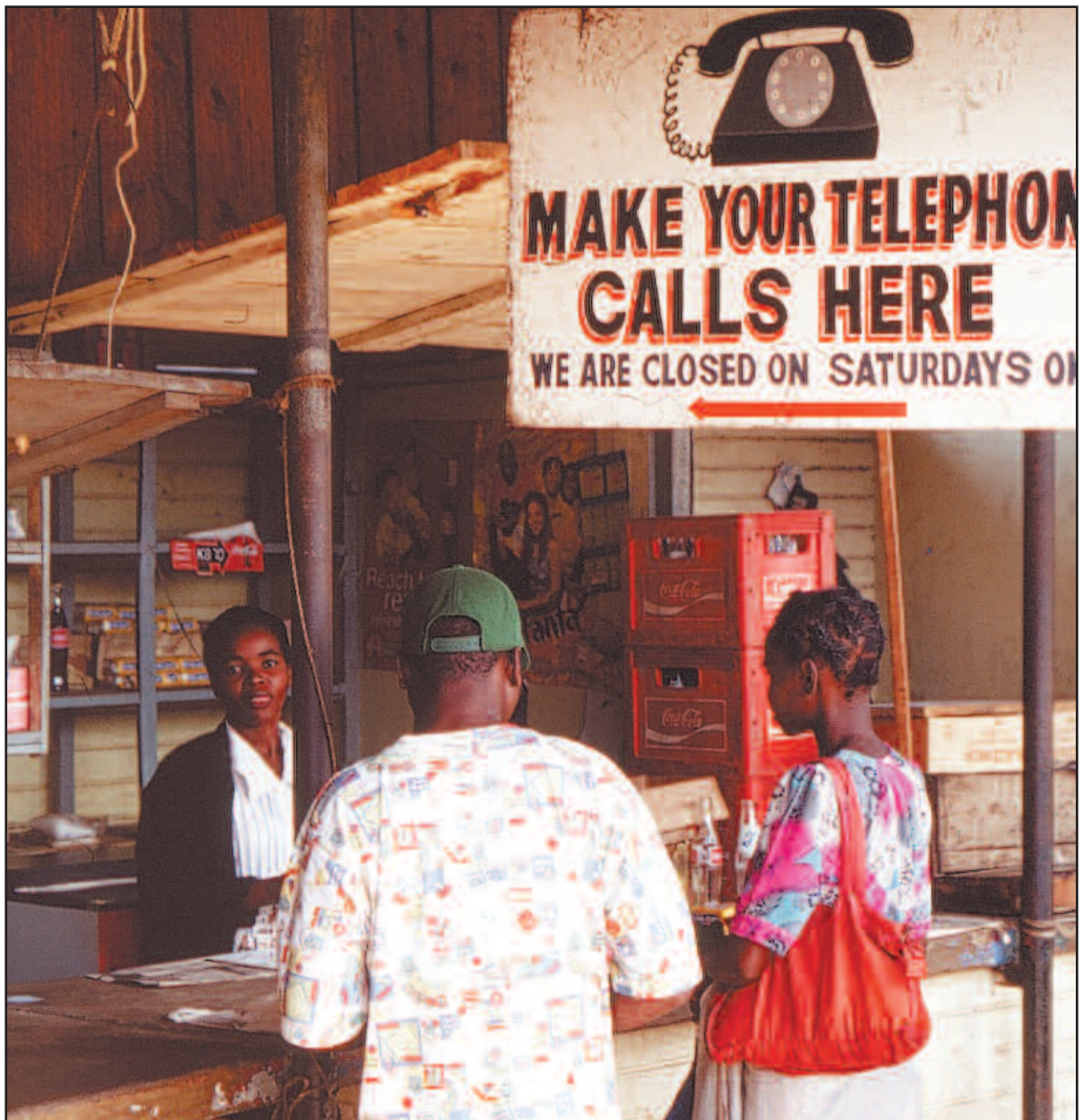
19 år i kø. For å synliggjøre hvilket enormt problem eiendomsrett og manglende eiendomsregistrering er, gjorde Hernando de Soto og hans team feltarbeid i storbyene Kairo, Lima, Manila, Mexico City og Port au Prince. De Soto fant ut at for å registrere et stykke ørkenland i Egypt, må man gå gjennom 77 byråkratis-

ke prosedyrer og 31 offentlige og private institusjoner. Prosessen tar fra fem til 14 år.

Det er derfor kanskje ikke så rart at 4,7 millioner egyptere har valgt å bygge ulovlig. Dessuten, dersom en egypter etter å ha bygd ulovlig ønsker å få registrert eiendommen på lovlig vis, risikerer vedkommende at

EIENDOMSRETT

For å registrere et stykke ørkenland i Egypt, må man gå gjennom 77 byråkratiske prosedyrer og 31 offentlige og private institusjoner. Prosessen tar fra fem til 14 år.

Hvordan starte egen forretning – uten mulighet til pantesikring av et lån i banken? Dette er mange afrikaneres hodepine.

FOTO: ODD IGLEBÆK

FAKTA OM HERNANDO DE SOTO:

■ Hernando de Soto er stifter og leder av The Institute of Liberty and Democracy i Peru.

■ Han var den sentrale økonomiske rådgiver for tidligere president Alberto Fujimori og har hatt en sentral posisjon i GATT.

■ Bladet 'The Economist' har kåret ham til «verdens nest mest betydelige tenker» i vår tid.

■ I boken «The Mystery of Capital» skriver de Soto hvordan utviklingsland og tidligere kommunistland befinner på samme nivå som Vesten var for et par hundre år siden når det gjelder å koordinere og registrere fast eiendom.

Til Brønnøysund for å lære om eiendomsregistre

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

– Slik det er i dag må en sørafrikaner på landsbygda som vil starte en liten bedrift først gå til den tradisjonelle lederen i landsbyen og søke om et stykke jord. Deretter må han henvende seg til de lokale myndighetene, og slik fortsetter det, sier sørafrikanske Seni Mzenze.

Hun jobber som skattejurist ved South African Revenue Service. Nylig besøkte hun Norge og deltok i et program i regi av firmaet Norway Registers Development, NRD. Hensikten var å se og lære hvordan norske foretaksregistre er organisert.

Seni Mzenze sier at problemer knyttet til eiendomsrett er en stor utfordring i Sør-Afrika.

– Før 1994 eide ikke de fleste sørafrikanerne eiendommen de bodde på. I de senere årene har imidlertid myndighetene gitt folk land. Problemet er ofte at når individer blir tildelt land, går dette på tvers av historiske rettigheter, slik at myndighetene må inn og forhandle, forteller Mzenze.

Skattejurist Seni Mzenze fra Sør-Afrika.

FOTO: LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Hun forteller at i Sør-Afrika eies ofte landområder kollektivt, eller folk leier land av staten.

– Dermed har de ikke fulle rettigheter når de skal skaffe seg for eksempel lån i en bank, sier hun.

3,3 millioner fra NORAD. Sørafrikanske myndigheter ønsker å bygge opp et enhetsregister hvor ulik forretningsvirksomhet blir registrert, slik som for eksempel vårt Brønnøysundregister.

Seni Mzenze og de sju andre deltakerne på kurset i Norge skal besøke nettopp Brønnøysundregisteret, i tillegg til Statens Sentralbyrå og sorensskriverkontorer for å se utøvelsen av tinglysning og rettigheter knyttet til fast eiendom. Myndighetene i Sør-Afrika har fått 3,3 millioner kroner i støtte fra NORAD for å dekke de samlede kostnadene til prosjektet, inkludert reise, opphold og konsulentonorar.

– Jeg håper å få inspirasjon til å se hvordan dere har gjort det i Norge og se hvordan vi kan tilpasse dette

til sørafrikanske forhold, sier Seni Mzenze.

Vel tilbake i Sør-Afrika vil hun og de andre legge fram erfaringene fra Norgesbesøket for sørafrikanske myndigheter.

Seni Mzenze håper arbeidet med å opprettet et nasjonalt enhetsregister for forretningsvirksomhet vil gjøre det enklere for folk å registrere bedriften.

«Tradisjonell lov». Daglig leder i Norway Registers Development, NRD, John Schjelderup Olaisen, forteller at selskapet har spesialisert seg på rådgivning knyttet til oppbygging av enhetsregistre. Blant annet har firmaet hatt oppdrag i Latvia, Litauen, deler av Russland, Polen, Moldova, Makedonia, Bosnia, Slovenia, Ecuador, Guatemala og Den dominikanske republikk.

– Vi ser blant annet på hvordan vi kan modernisere lovverket for å få det til å fungere effektivt. Deretter forsøker vi å bygge institusjoner i form av for eksempel en registerin-

stitusjon. I bunnen av det hele ligger alltid lovverket, sier Schjelderup Olaisen.

Han forteller at det alltid er en utfordring å lage systemer som tar hensyn også til kultur og såkalt «tradisjonell lov».

– Vår oppgave er å tilpasse løsninger i forhold til utfordringer som for eksempel vekslende vann- eller beiterettigheter, forteller John Schjelderup Olaisen.

FAKTA:

■ Eiendomsregistrering slik vi kjenner det i Vesten med kun ett offisielt lovverk og hvor tinglysning og klar arverett er regulert, er en forholdsvis ny oppfinnelse. Japan fikk for eksempel et slikt eiendomsregistreringssystem først for litt over femti år siden, mens et land som Tyskland fikk sin «Grundbuch» hvor eiendoms-transaksjoner i hele landet ble samlet i 1896.

g utvikling

Soto

huset blir revet, å måtte betale en klekkelig bot og å sitte opptil ti år i fengsel.

Må leie i fem år. Enda verre er situasjonen for befolkningen på Haiti – det fattigste landet på den vestlige halvkule. For å kunne bygge lovlig på statlig eiendom, må vedkommende først leie jorda av staten i fem år. For å få til denne leieavtalen, brukte de Soto og hans team i overkant av to år. Å få kjøpt eiendommen, tok nye 12 år, slik at det i alt tok 19 år å få kjøpt jorda på lovlig vis. I Haiti bor 68 prosent av befolkningen i byene og 97 prosent av befolkningen på landsbygda «illegalt», dvs. uten offentlig godkjenning på at de eier sin bolig.

Hernando de Soto forsøkte også å registrere en liten butikk i Peru. Han og teamet hans jobbet med dette seks timer om dagen i over 300 da-

ger før de nådde fram. Da hadde prosessen kostet 32 ganger mer enn en månedlig minstelønn i Peru.

Folkets lov. Hernando de Soto viser hvordan vestlig lovgivning når det gjelder eiendomsrett tok utgangspunkt i og tilpasset seg hvordan folk hadde bosatt seg såkalt illegalt. Gradvis modererte de lovene for å få virkeligheten til å passe inn i det offisielle lovsystemet. Disse utfordringene er det utviklingsland og tidligere kommuniststater står overfor for å kunne kapitalisere de rikdommene uregistrert eiendom utgjør.

På Bahasa i Indonesia ble Hernando de Soto spurt av myndighetene hvordan de skulle gå fram for å finne ut hvem som eier hva blant de 90 prosent av befolkningen som bor «illegalt». De Soto fant ut av hver gang han gikk fra en eiendom til en

I det afrikanske landet Malawi bor store deler av befolkningen uten å ha formell eiendomsrett til jord og bolig. FOTO: ODD IGLEBÆK

annen, var det en hund som bjeffet. Han ga derfor politikerne et humoristisk råd om at dersom de lyttet til hundene og forsøkte å registrere eiendommer via hundeglam, ville

dette trolig samsvare ganske bra med de grensene lokalbefolkningen anså som riktige.

– Åh, du mener folkets lov, svarte en av ministerne.

Eiendomstveri rammer kvinnene hardest

• I MALAWI:
LIZZIE NYIRENDA

LILONGWE (b-a): Eiendomsretten står så svakt i Malawi at eiendom rett og slett stjeles foran øynene på folk. Nesten uten unntak er det kvinnene som rammes hardest.

Både regjeringen og frivillige organisasjoner i Malawi har fordømt at eiendom blir stjålet fra de etterlatte, særlig kvinner, etter dødsfall. Likevel forsvarer svært mange den utbredte eiendomsstjelingen.

Landsbyleder Benjamin Jumbo hevder at det tradisjonelt er akseptert å ta eiendom fra en kvinne når ektemannen dør.

– Når ektemannen dør, er det slutten på alt fordi ektemannen var familiens overhode. Fordi kvinnen ikke bidro med noe, burde hun heller ikke få noe fra eiendommen. Ærlig talt burde alt gå til mannens familie, siden de kan passe eiendommen mens kvinnen gifter seg på nytt, sier han.

Hvis det er barn med i bildet, er de også ansvaret til den avdøde mannens familie. Det er blitt holdt debatter på tv, i radio og til og med i parlamentet i Malawi for å få folk til å holde opp med eiendomsstjeling. Men dette har vært til ingen nytte mange steder i landet fordi folk holder fast ved tradisjonen.

Mistet alt. Loveness Dambudzo, en enke fra Malawis hovedstad Lilongwe, innrømmer at eiendomsstjeling fortsatt foregår. Hun forteller om hvordan familien til den avdøde ektemannen hennes tok eiendommen fra henne.

Dambudzo (46) sier at hun var gift i 27 år og levde lykkelig i hovedstaden sammen med ektemannen og de fem barna. Hun forteller at alt ble snudd på hodet da mannen døde i fjor.

– Svigerforeldrene mine krevde å få bankboka hans før begravelsen og hevdet at de ville ha penger til kisten. Jeg gav dem boka og har aldri sett noe mer til den, sier hun gråtende.

Hun forteller at etter begravelsen prøvde hun å spørre dem om bankboka fordi den var til en felles konto, og hun trengte penger til barna.

– Til min store overraskelse nek-

tet de og sa at jeg ikke hadde noe med det å gjøre. Jeg var fortvilet, men jeg trodde ikke de mente det. Etter at jeg igjen og igjen hadde bedt om å få bankboka tilbake, bad de meg flytte ut av huset som jeg hadde kjøpt sammen med mannen min. De påstod at han hadde stor gjeld som de ville betale tilbake, forteller Loveness Dambudzo mens tårene renner. Dambudzo forteller at hun flyttet ut av huset, men at problemene ikke var over. Slektningene til mannen kom tilbake.

Tok bil og barn. – Nå kom de for å få bilen og barna mine. De påstod at etter tradisjonen skulle barna gå til den mannlige siden av familien. Ungene mine er små og forstår ikke hva som foregår. Jeg sitter igjen uten noe som helst. Jeg ser nå nesten aldri barna mine, og jeg må tigge om å få av min manns penger til mat, sier hun.

Nå bor Loveness Dambudzo hos

tema: eiendomsrett

en venn av familien, og hun har endelig bedt om hjelp hos et advokatbyrå.

Hos advokatbyrået bekrefter de historien, men vil ikke kommentere saken av frykt for at det kan sette etterforskningen deres på spill.

Tvunget til ekteskap. Lucy Soli fra landsbyen Kachule er også et offer som fordømmer regjeringen for at den ikke har avskaffet denne tradisjonen. Soli forteller at da mannen hennes døde for tre år siden, ble tradisjonen fulgt, og hun ble tvunget til å gifte seg med ektemannens bror foran den tradisjonelle høvdingen og alle i landsbyen.

– Dessverre døde også denne broren et år senere, men nå nektet jeg å gifte meg igjen.

Men da jeg ikke ville gjøre det, krevde svigerforeldrene og høvding-

en at jeg skulle gi fra meg all eiendom fra de to ektemennene mine. De sa at jeg ikke lenger var en del av familien. Jeg tryglet om å få bli siden jeg ikke har noen annen familie. Begge foreldrene mine døde for lenge siden da jeg var ung, og jeg har levd med min avdøde ektemann siden jeg var tolv år gammel. De var min eneste familie, sier hun.

Høvdingene sa nei. Lucy er lei seg for at hun ble nektet å bo i landsbyen og ble nødt til å dra derfra med tomme hender.

– Jeg prøvde å gå til flere tradisjonelle høvdinge i området, men alle synes det er en stor synd å gå imot tradisjonen. Jeg ønsker at ting skal forandre seg. Folk må få vite at eiendomsstjeling ikke er bra, sier hun.

Lizzie Nyirenda er frilansjournalist i Malawi. Hun er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

”

Jeg prøvde å gå til flere høvdinge i området, men alle synes det er en stor synd å gå imot tradisjonen.

Lucy Soli fra landsbyen Kachule i Malawi.

Lucy Soli fra landsbyen Kachule mistet all eiendom da ektemannen døde. Svigerfamilien tok over hele livet hennes og hun har nå måttet reise fra landsbyen sin. FOTO: LIZZIE NYIRENDA/SØRVIS.

Etiopia – ti år siden regimeskiftet

...men fortsatt er underernæring og sult en del av hverdagen

ADDIS ABEBA (b-a):
I 1991 overtok frigjøringsbevegelsene TPLF og EPRDF regjeringmakten i Etiopia, og skulle redde landets fattige millioner fra sult og politisk vanstyre. Men ti år etter er de grunnleggende problemene med å skaffe nok mat til befolkningen langt fra løst.

• I ETIOPIA:
ODD IGLEBÆK

ETIOPIA 80 prosent av Etiopias 65 millioner mennesker er bønder. Halvparten lever i konstant underernæring. For 20 prosent av husholdningene er bistandstiltak som «Food for work» eneste mulighet til å overleve. Sjølv har de ingen muligheter til å produsere mer enn brøkdeler av hva de trenger for å overleve. De har for lite jord, for dårlig jord og heller ingen penger til å kjøpe kunstgjødsel eller andre innsatsvarer for.

Bondebefolkningen i Etiopia er derfor svært sårbare for naturens luner, påpeker Verdens matvareprogram (WFP). Selv i gode år må 6-7 millioner mennesker i dette grønne jordbrukslandet ha matvarebistand (et volum tilsvarende 600 000 til 700 000 tonn mat). I år med noe tørke kan antallet raskt stige til 9-10 millioner mennesker. For inneværende år er minimum importvolum satt til 970 000 tonn.

Men selv om det kommer mat inn utenfra, er likevel ernærings-situasjonen prekær. Mens det daglige inntak av kalorier i Vesten er 2300 eller mer, er kaloriinntaket for mange i Etiopia bare 1600-1800 kalorier. Den britiske hjelpeorganisasjonen Oxfam mente i 1995 at bare 71 prosent av landets totale kaloribehov ble fylt, og lite tyder på at situasjonen er bedret siden den gang.

Svak avkastning. Problemene med ernæring, sårbarhet og matvaresikkerhet synes både å være strukturelle og knyttet til beredskap. - Avkastningen per arealenhet har ikke økt vesentlig, selv om myndighetene de siste åra har kjørt en offensiv for økt bruk av kunstgjødsel, forteller Shukri Ahmed ved Østafrika-desken i FAO.

Han viser til at mens befolkningen i Etiopia har økt fra anslagsvis 40 millioner mennesker i 1980 til 65 millioner i dag, har det samlede dyrkede arealet med åkerland ikke økt mer enn fra omkring seks millioner hektar til kanskje sju millioner.

- Målt per hode har det dermed vært en stor produksjonsnedgang de siste 20 åra. Denne er igjen kompensert med økende matimport, enten som gaver/bistand eller på en kommersielt basis, sier FAO-eksper-ten.

Styre regnet. - Det viktigste er å få bedre kontroll over regnet. Vi har bygd mange nye veier på landsbygda, men fortsatt har vi stor mangel på demninger og bassenger slik at vi kan temme vannmassene og lagre vann til bruk i tørrere tider. Et annet stort problem er at jorda er utpint, og at vi har for lite jord til hver enkelt bonde, forteller Tesafye Gugusa Kassaye. Han er ansvarlig for planlegging og utvikling i Søndre Wollo, et av de mest hungerutsatte områdene i Etiopia - og kjent fra

En bedre kontroll med regnvannet er det viktigste tiltak mot sultproblemet, mener myndighetene i provinsen Søndre Wollo.

Dette er Etiopia: Grønt, grønt, så langt øyet kan se.

tema: matvaresikkerhet

«Band Aid»-aksjonen med Bob Geldof i 1984.

Kassaye viser til at den vanlige størrelsen på en jordlapp i dette området er fire til fem mål, men noen kan så ha så lite som to til tre. Folk har dessuten lite penger. Svært få av bøndene har råd til å kunne kjøpe kunstgjødsel for å kunne øke pro-

duksjonen.

- Er værersituasjonen ekstrem, kan avkastningen bli nærmest null. Dersom det ikke er noen matvarebistand på plass, er folks eneste måte å overleve å selge eller spise de dyrene de eventuelt måtte ha, sier Kassaye.

Kjøper i Etiopia. - De etiopiske myndighetene har alltid hatt en bedre beredskap på det militære området, enn for sult og tørke, sier Lars Lean-

der, førstesekretær ved Sveriges ambassade i Addis Abeba, som har arbeidet med bistand og utvikling i Etiopia i 14 år.

Han ser imidlertid også lyspunkter i den nasjonale og internasjonale tilnærmingen til problemet.

- Tidligere tenkte givene alltid først på egne bønder. Nå har flere EU-land, med Sverige i spissen, begynt å kjøpe bistandskorn internt i Etiopia for å stimulere til økt innen-

FOTO: ODD IGLEBÆK

landsproduksjon. Tilsvarende gjelder også for landets egne myndigheter. Det er ikke lenger slik at de bare lener seg tilbake og venter på givene. Nå kjøper de i alle fall noe fra hjemmemarkedene, sier Leander.

Bedre overvåkning. De fleste som har fulgt utviklingen i forhold til matvaresikkerhet i Etiopia, peker også på framgang når det gjelder oversikt og overvåkning. Her er både Etiopias statlige Disaster Prevention and Preparedness Commission (DPPC), så vel som ulike FN-organisasjoner involvert. Det brukes satellitter for å følge nedbør og vekst. Også gresshopper overvåkes med sikte på eventuelle mottiltak mot glupske gresshoppesvermer.

I ulike deler av landet har det også blitt etablert beredskapslagre for mat. Formålet er først og fremst å kunne starte utdeling tidligere, mens de utenlandske matgavene ennå befinner seg i skip på vei over havet.

Et annet formål er å kunne bringe forsyninger til de mest utsatte områder i god tid før de lokale lagrene går tomme. I praksis vil det si før den store regntida. Men i år skjedde dette bare delvis. Noen mil utenfor Dessie i Søndre Wollo ble 56 store lastebiler, fulle med matforsyninger, sittende fast. Transporten hadde startet for seint, og i mellomtiden hadde veiene regnet bort.

Odd Iglebæk, journalist, har i tre uker besøkt Etiopia.

Privat eiendomsrett settes på dagsorden

ADDIS ABEBA/BAHAR DAR (b-a): Jord i Etiopia har aldri vært privateid. Flere givere vil endre på dette og mener innføring av privat eiendomsrett til jord er viktig for å øke produktiviteten i jordbruket. Landets myndigheter har mer tro på å flytte millioner av bønder til tynt befolkede deler av landet.

• TEKST OG FOTO:
ODD IGLEBÆK

- Jeg tror det vil være bra om vi kunne få 200 000 familier, tilsvarende ca. en million mennesker til å flytte vestover i løpet av de neste fem til ti årene, sier Solomon Abebe Haile, sjef for kontoret for planlegging og økonomisk utvikling i Amhara, den mest folkerike region i Etiopia.

- Bortimot halvparten av de 16 millioner innbyggerne som bor i vår region, er konstant underernærte. Tretti år fra nå kan vi dessuten være dobbelt så mange. Det er derfor klart at vi må begynne å diskutere dette, sier han.

Svært omstridt. Den etiopiske myndighetsrepresentanten er klar over at folkeforflytninger er et svært omstridt tema i Etiopia. På 1980-tallet flyttet datidens Derg-regime bortimot en million mennesker. Selv om hensikten offisielt var å bedre levevilkår, ble det i praksis migrasjon etter Stalin-metoden.

- Vi må selvsagt se nøye på de sosiale kostnadene, før vi eventuelt setter i gang, sier Solomon Abebe Haile.

Et forsøk på slike nye forflytninger er i realiteten på gang.

- Vi har 10 000 mennesker som skal flytte fra Oromia-sonen til sonen Vestre Gojam. Vi gjør dette også for å kunne høste erfaringer som vi eventuelt kan bruke i større operasjoner, sier han.

Mer kapitalistisk regime. Sammenliknet med sine forgjengere, det kommunistiske Derg-regimet som tok over i 1974, har det nåværende EPRDF/TPLF-styret innført en langt mer kapitalistisk utvikling - særlig innenfor handel, tjenester og småindustri. De har åpnet for utenlandske investeringer, og de fører en streng makroøkonomisk politikk som stadig høster godord hos Verdensbanken og IMF - Det internasjonale pengefondet.

I forhold til eiendomsrett - til vann, land og mineraler og andre naturressurser - er det grunnleggende fortsatt at alt eies av staten. Bruksretten til jord ligger derimot til kjernefamilien, men det er ingen klare regler for hvor lenge retten skal gjelde. Dermed finnes det heller ingen garantier for at det som legges ned av arbeid av en generasjon, kan overføres til neste ledd i familien.

Ikke spørre? Mange mener at privat eiendomsrett er en sak man skal helst ikke spørre bønder om.

- Temaet er for politisk omtålig, framhever statstjenestemenn og privatansatte bistandskonsulenter vi møter. I praksis viser det seg også at

Egu Dessie, en erfaren bonde, vil ha privat eiendomsrett.

de har rett. Mange bønder vil ikke svare noe annet enn det som er offisiell politikk, iallfall ikke når naboer eller offentlige tjenestemenn hører på.

Egu Dessie er en erfaren bonde fra Østre Gojan. Samlet dyrker han tjue mål jord, fordelt på flere åkerlapper. Mange etiopiske bondefamilier har ikke mer enn en fjerdepart av dette. Dessie synes likevel også at han har for lite:

- Men vi kan ikke få mer, det er umulig, selv om vi har både krefter og lyst til å arbeide mer. Jeg er for privat eiendomsrett. Særlig dersom dette kan bidra til å sikre at mine barn arver den jorda som jeg nå dyrker, sier han.

- Men er det mulig å få til dette med dagens regime?

- Nei, det tror jeg ikke. Jeg tror ikke de vil være så generøse, sier han.

- Et av myndighetenes viktigste motargumenter er at slik eiendomsrett vil føre til at de bondene som får minst jord, vil selge i dårlige tider, slik at de neste omgang vil bli uten både jord og arbeid?

- Enhver må jo selv kunne bestemme, men jeg tror ikke at de som har barn vil selge. Trolig vil de heller leie bort jorda, gjerne for en 15-20 år, og så vil de se hva framtida bringer.

Ingen traktorer. Mellom hovedstaden Addis Abeba og byen Bahar Dar er det over 500 km. Store deler av veien skuer vi ut over mil på mil med store, flate sletter med feit og svart jord. Over alt ser vi mennesker som arbeider på jordene - med okser eller hester foran treploget.

Nettopp dette er det også Sveriges ambassadør Johan Holmberg griper fatt i:

- Her ser en aldri en traktor, selv om forholdene kunne være ideelle.

”

Jeg er for privat eiendomsrett. Særlig dersom dette kan bidra til å sikre at mine barn arver den jorda som jeg nå dyrker.

Egu Dessie, erfaren etiopisk småbonde fra Østre Gojan.

Jeg mener derfor at eiendomsretten til jord må bli privat. Dette er avgjørende for å kunne innføre et moderne jordbruk, og å gjøre Etiopia selvforsynt, sier Holmberg, som kom til Etiopia første gang i 1967 under keiser Haile Selassie, og som siden har fulgt utviklingen nøye.

Ambassadør Holmberg mener situasjonen er foruroligende.

- Dagens befolkningsvekst er på mellom 2,5 og 3,0 prosent årlig, noe som gir nesten en fordobling på 20 år. Skal 85 prosent av befolkningen fortsatt bo på landsbygda slik som i dag, går dette aldri. Det finnes ikke jord til å kunne brødfø så mange, understreker han.

Også FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) har i en ekspertuttalelse pekt på at større driftsenheter må til for øke produksjon og sjølforsyning.

Temaet fortsetter neste side >>>

Okse og plog er fortsatt vanlig redskap.

Bare unntaksvis er traktoren i bruk.

Jo mer sult, jo mer arbeid

Ti prosent av etiopierne overlever på «Food for work»

De viktigste inntektsmulighetene for mange fattige etiopere er «Food for work»

– betaling i mat mot et utført stykke arbeid. Gleden over å få jobb er stor, det paradoksale for de fattige er bare at mulighetene for å få jobb avhenger av at det fortsatt er sult.

ETIOPIA

• TEKST OG FOTO: ODD IGLEBÆK

«Food for work» har en 30 år lang historie i Etiopia, og omfanget av slikt arbeid har alltid vært direkte avhengig av hvor alvorlig sultsituasjonen er i landet.

– I samarbeid med Etiopias egne nødhjelps- og katastrofemyndigheter, DPPC, følger vi kontinuerlig med i hva som skjer i de utsatte områdene her i landet. Deretter utarbeider vi appellene til det internasjonale samfunnet om behovene for matvarehjelp, forklarer James Borton, som er nødhjelpsadministrator ved UNDPs kontor i Addis Abeba.

FAKTA OM BISTAND:

- I 2000 mottok Etiopia til sammen 207 mill. kroner i norsk bistand, noe som gjør landet til en av de største mottakerne av bistand i Afrika.
- I forslaget til statsbudsjett, fra både Stoltenberg- og Bondevik-regjeringen, er det lagt opp til at landet vil miste sin prioriterte status som norsk hovedsamarbeidsland. Landet vil imidlertid fortsatt være et samarbeidsland for norsk bistand.

FAKTA OM ETIOPIA

- Ifølge FNs utviklingsprogram er Etiopia det femte mest fattige land i verden. Gjennomsnittsalderen i 1999 var 44 år. Ifølge etiopiske myndigheter lever halvparten av befolkningen i ekstrem fattigdom. Oxfam satte i 1995 tilsvarende tall til 62 prosent.
- Samlet inntak av kornprodukter i Etiopia er ca. 150 kilo per person per år. I Nord-Amerika er tallene 600 kilo per år, og i Europa 400 kilo.
- Det bor ca. 65 millioner mennesker i Etiopia. De siste 30 årene har folke mengden økt med 50 prosent.
- Målt per hode produseres det mindre mat i dag enn for 20 år siden. Ifølge FN vil sju millioner mennesker ha behov for matvarehjelp i år.
- Jord i Etiopia har aldri vært privateid. Under keisertida tilhørte jorda keiseren, hans guvernør eller kirken, mens bøndene var leilendinger. I 1974, under det kommunistiske Derg-regimet, ble all landbruksjord offentlig eiendom. Det sittende EPRF/TPLF overtok i 1991. I deres grunnlov fra 1994 heter det at staten eier all jord.
- Valutaen i Etiopia er birr. En birr er ca. en krone

tema: matvaresikkerhet

Letkian Hadgu og Gebre Tinsae Gebreyoh har tre barn. Før krigen var Gebre fremmedarbeider i Eritrea. Nå overlever de på rasjoner.

– Utgangspunktet for hvor mye vi ber om, er hvor mange som trenger hjelp og for hvor lenge, sier han.

Rasjonene er basert på et anslag av hva som er minimum som trengs for å overleve. Vanligvis er dette 400 gram kornprodukter per person per dag, pluss noen bønner, matolje, litt sukker og salt og i ekstreme situasjoner også noe fisk eller kjøtthermetikk.

– For oss er dette ofte den eneste måten å få noen inntekter, kommenterer 18 år gamle landarbeideren Maharit Gebre Yohannes.

På ryggen har hun sin sju måneder gamle førstefødte. Hun har vært gift i snart halvannet år, men hun og mannen hennes har ikke noen egen jord å dyrke selv om de bor på landet.

– Jeg tror heller ikke vi får noe i

framtida, fordi det lille som finnes er for lite å dele på, sier hun.

Huset de bor i er lite og en arvetter foreldrene til hennes mann. Han livnærer seg som dagarbeider i Mekelle, regionhovedstaden som ligger 50 km unna og kommer hjem vanligvis en gang i måneden:

– Da har han med seg 100 birr (om lag 100 kroner, red.anm.) til oss, forteller den unge kvinnen.

Maharit Gebre Yohannes sier at hun maksimalt kan være med på «food for work» fem måneder i året, fra februar til juli. Reglene er også slik at hun maksimalt kan tjene 50 kg mat per måned på denne typen arbeid. Betalingen er tre kilo per dag.

Ti prosent av befolkningen. Hvert år overlever minst seks-sju millioner mennesker i Etiopia på «food for work» innsatser. Det utgjør ca ti prosent av befolkningen. Under større nød øker antallet. Men ikke alle må arbeide for å få rasjoner. Unntaket er enker, foreldreløse, flyktninger, internt fordrevne og de som defineres som innbyggere i en krigssone.

Ekteparet Letkian Hadgu (30) og

Gebre Tinsae Gebreyoh (32) hører til denne siste kategorien. De bor helt nord i Tigray, bare et par mil fra grensa til Eritrea. Nå luker de i teffåkeren sammen med tre av sine fire barn. Den er på fem mål, og det er all jord de har:

– Normal avkastning fra teffkornet er på 200 kg, som er omtrent en femtedel av hva vi må ha for å overleve, forteller de.

Stengt grense. Før krigen fikk de ingen gratisrasjoner, og da reiste Gebre Tinsae Gebreyoh hver vinter de tyve milene mot nord – til Asmara, hovedstaden i Eritrea, for å jobbe der. Økonomien i de to landene var vevd tett sammen, og det var relativt lett å få seg arbeid.

– Ti birr per dag var vanlig lønn, sier Gebre Tinsae.

Men siden 1998 har grensa vært stengt, og til tross for at det nå er ni måneder siden fredsavtalen ble undertegnet, er den ennå ikke åpnet. Dermed vet ikke familien hva skal gjøre, når det om noen måneder antakelig blir slutt på rasjonene.

– Vi må få mer «Food for work»! sier Maharit Gebre Yohannes.

Amerikansk bistand. Ingen skal være i tvil om hvor maten kommer fra.

Plastens forbannelser

AV SAMMY MAKILLA, TANZANIA

TANZANIA

Det er sikkert riktig at Tanzania er et av verdens fattigste land, men det virker som vi er «rikere» enn de fleste industrialiserte nasjoner målt i mengder plastavfall.

Det sies at avfallsmengder i et land er et godt mål på et lands utvikling. Da jeg under et norgesbesøk i fjor også besøkte en avfallsplass, så jeg at Tanzania har et stykke igjen til toppen. Det jeg fant av kjøleskap, fjernsynsapparater og andre elektriske artikler på den norske fyllplassen, kunne ha skapt alle tiders julaften for noen tusen tanzaniere.

Der vi absolutt har noe av lære av Norge og andre vestlige land er hvordan avfall samles inn, sorteres og gjenbrukes. Det sikrer både at søppel ikke blir et miljøproblem og det gir til og med muligheter til å tjene penger på søppel. Problemet har utviklet seg kraftig etter som plast i Tanzania har overtatt for tradisjonell og nedbrytbar innpakning. En papirpose er det knapt noen av dagens ungdom som har hørt om, langt mindre en kurv eller kalebass.

Jeg tilhører Chagga-stammen, og stammen har lange tradisjoner for å holde husdyr. For en tid tilbake sendte moren min bud på meg for at jeg skulle slakte en geitebuk. Det dreide seg om ei geit av den tradisjonelle sorten - en art som i dag i økende grad taper i konkurransen mot hybridkyr- og geiter fra Zimbabwe. Disse produserer mer melk og spiser mindre enn tanzaniske geiter.

Vi hadde likevel fremdeles fire av de tradisjonelle geitene, og slektningene mine følte det som en byrde å måtte føre og passe på disse ulønnsomme dyrene. Jeg dro hjem til min hjemlige landsby 450 kilo-

Plast er et nyttig materiale, for eksempel til vannbæring. Men så snart det går hull på dunken, havner den på nærmeste jorde - og blir til et problem.

ILLUSTRASJONSFOTO: OLE BERNT FRØSHAUG.

meter fra Dar es Salaam, og fikk geita slaktet.

Geita var småvokst, og alle syntes den spiste for mye - uten at den ble noe større. Overraskelsen var stor da vi plutselig sto overfor den sannsynlige årsaken. Inni magen på dyret fant vi en plastpose som var stor nok til å romme 25 liter vann. Geita hadde ikke vokst som den skulle fordi plasten hadde hindret næringsopptaket.

Vi var heldige. I slike tilfeller mister ofte folk dyrene sine, uten å ha fått noe nytte av dem og uten å skjønne årsaken. Når dyret slutter å vokse, vil de fleste på landsbygda tro at dyrene har blitt forhekset.

Fremdeles er det mange som ikke vet at plast er skadelig både for dyr og planter. Samtidig som problemet øker raskt. Plastposer- og flasker er faktisk i ferd med å skape

en ny type landskap i ulike deler av Tanzania.

Det mangler en skikkelig håndtering av vanlig avfall, for ikke å snakke om spesialavfall som plast og annet miljøskadelig søppel. Selv om alle i utgangspunktet skal vise ansvar, er det ingen som står ansvarlige når det kommer til stykket. Avfallsselskapene har ikke tilstrekkelig kapital, og derfor fins det bare noen få søppelbiler som driver sporadisk søppeltømming i enkelte deler av Dar es Salaam, en by med mer enn 3,5 millioner innbyggere.

Det fins ikke et eneste resirkuleringsanlegg i Tanzania, til tross for at det meste søppelet er av et slag som lett kan resirkuleres. Gjennom resirkulering kunne søppelet ha blitt omdannet til ulike produkter, samtidig som et slikt anlegg ville ha skapt arbeidsplasser og utgjort en inntekt for landet. Byrådsmedlem-

”

Inni magen på dyret fant vi en plastpose som var stor nok til å romme 25 liter vann.

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

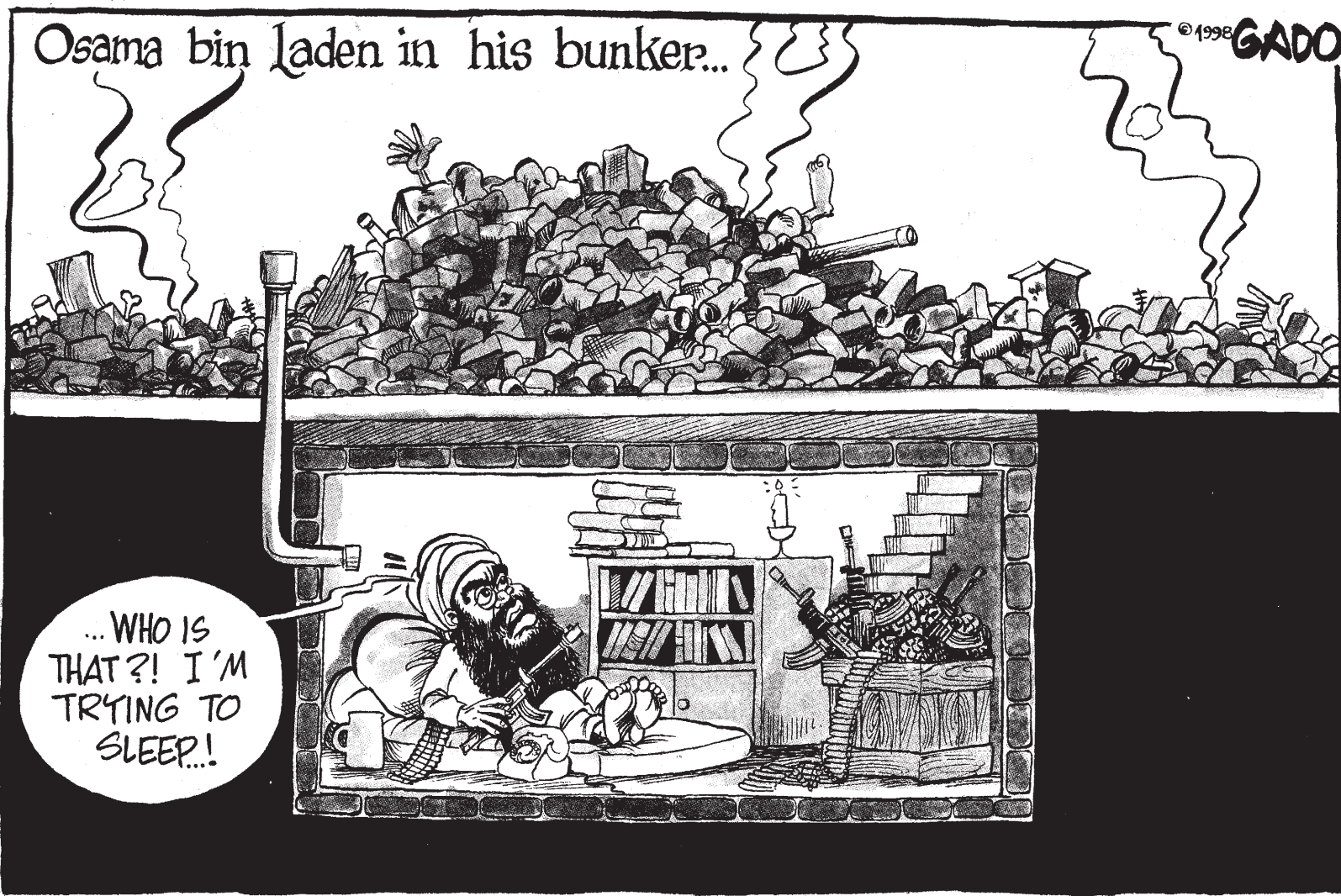
Sammy Makilla er redaktør i Business Times Group i Dar es Salaam. Han er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon AS

mer i Dar es Salaam sier at planene om et resirkuleringsanlegg forkludres av økonomiske og andre årsaker.

Det gjenstår å se et virkelig forsøk på å gjøre byen fri for søppel, og i mellomtiden vokser haugene med plastposer- og flasker. Resultatet ses særlig i forstedene hvor folk med middels eller høy inntekt bor. I de en gang så fine områdene Msasani, Kinondoni og Sinza har selv kirkegårdene blitt overdyntet med søppel. Den voksende «vannflaskenæringen» som pakker vann i både flasker og små plastposer, er beryktet for å frembringe store mengder plastavfall hver eneste dag.

Regjeringen ser ut til å være hjelpeløs når det gjelder å gå i rette med produsentene og selgerne. Det meste av plastposene er billig import fra land som Sør-Korea, Taiwan, Indonesia, Thailand og andre land i Det fjerne Østen. Importen har praktisk talt knekket den en gang så blomstrende lokale kurvproduksjonen. Plastposene er billigere enn de fleste lokale materialene. Og importen fortsetter, så lenge det verken er noen i privat sektor eller i regjeringen som ser ut til å forstå problemet med tankeløs spredning av plastavfall.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwambembwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Stigmatisering i hiv/aids-debatten

AV IDA-ELINE ENGH

HIV/AIDS

Under aidskonferansen til FNs hovedforsamling i New York i juni kunne vi i norske aviser lese at «homofile og prostituerte utelates i aidserklæringen». Et av de store problemene under konferansen var om man skulle inkludere homofile og prostituerte på listen over spesielt sårbare grupper i kampen mot hiv/aids.

Resultatet av denne konflikten var at begge grupper ble totalt utelatt, fordi islamske stater, med støtte fra Cuba, Russland, Kina, flere afrikanske land samt Vatikanet, satte seg sterkt imot at de i det hele tatt skulle nevnes i slutterklæringen. Prostituerte ble, i likhet med sprøytenarkomane, totalt strøket fra listen, og i stedet for homofili samlet man seg til slutt om begrepet seksuell praksis.

I løpet av de siste årene har begrepet *homofili* delvis erstattet begrepet *homoseksualitet*, både i den akademiske og politiske debatten i Norge. Som kjent betyr homofili «kjærlighet mellom to av samme kjønn», og det reflekterer dermed ønsket om å fokusere på noe som går utover seksuell praksis, og som sidestilles med heterofili – «kjærlighet mellom to av motsatt kjønn». Homoseksualitet er da et viktig aspekt ved homofili, slik seksualitet generelt er en svært viktig side ved menneskers liv og identitet.

Selv om den økte bruken av *homofili* i norsk språk og debatt er et viktig skritt på veien mot de homofiles anerkjennelse og rettigheter, er det fremdeles et behov for begrepet *homoseksualitet*, blant annet i hiv/aids-debatten. I diskusjoner om hiv-overføring blant risikogrupper kan *homoseksualitet* faktisk være det mest dekkende. I denne sammenhengen er det nettopp seksualiteten som er i fokus. Det er den seksuelle praksis, hetero- eller homo-, ikke i hvilken grad man definerer sin legning og identitet som homofil eller heterofil, som bestemmer i hvilken risikogruppe man eventuelt skal plasseres.

Begrepsforvirringen forsterkes av at debatten ofte dreier seg om dokumenter og forhandlinger som foregår på engelsk, og der «homosexuality» omfatter både

homoseksualitet og det vi, blant annet i Norge, omtaler som homofili. Når det i originalteksten ikke settes et skille mellom disse begrepene, er det vanskelig å oversette på en måte som både reflekterer innhold og ivaretar alle hensyn.

Dessuten byr også begrepet homoseksualitet på problemer, fordi det omfatter både menn og kvinner som har sex med noen av samme kjønn. Generelt kan man si at den reseptive part i mannlig homoseksuell praksis er spesielt utsatt, dersom det praktiseres anal sex. Homoseksuelle kvinner, derimot, tilhører en av de minst utsatte gruppene med hensyn til hiv/aids-problematikken. Disse kvinnene er faktisk mindre utsatt enn heteroseksuelle kvinner. Når det hevdes at kvinner biologisk sett utgjør en risikogruppe, omfatter dette først og fremst kvinner med heteroseksuell praksis, og sårbarheten skyldes blant annet at vagina er utsatt for sår og påfølgende smitte under samleie.

Videre hevdes det at kvinner av biologiske og sosiale årsaker er mer utsatt for hiv-smitte enn menn. I enkelte av de hardest rammede områdene i Afrika er hiv-raten tre til fem ganger høyere blant kvinner enn blant menn. I tidlige stadier av epidemien er det en tendens til overvekt av smittetilfeller blant menn, men i senere stadier øker andelen av kvinner. Av alle hiv/aids-tilfeller i Afrika sør for Sahara er det 55 prosent kvinner, men på verdensbasis er flere menn enn kvinner smittet av hiv. Ved utgangen av år 2000 levde 18,3 millioner menn og 16,4 millioner kvinner med hiv/aids. Denne statistikken skiller ikke mellom ulike typer seksuell praksis. De globale og regionale tallene skjuler også store variasjoner i samfunnsmessige forhold som kan medvirke til økt smitterisiko. Marginalisering av utsatte grupper på grunnlag av sosioøkonomisk status eller kjønn kan gå på tvers av kategorier som tar utgangspunkt i seksualitet.

I kjølvannet av hiv/aids-epidemien, dukker det også opp andre begreper som har med seksualitet og seksuell praksis å gjøre. Ett av disse

kronikk

Både aktørene i den politiske debatten og representanter for gruppen, er tjent med en klargjøring av forskjeller og sammenfall mellom begreper som florerer i aids-debatten.

er menn som har sex med menn (MSM). MSM utgjør en spesielt utsatt gruppe fordi anal sex lettere fører til hiv-smitte enn vaginal sex. Dette dreier seg om menn som av ulike årsaker har en homoseksuell praksis, gjerne fordi ytre rammer ikke tillater dem å ha sex med kvinner. Det kan for eksempel gjelde svært mannsdominerte miljøer som fengsler eller militærfølger. Mange av disse mennene, kanskje til og med de fleste, vil ikke selv definere seg som homofile, og dersom de ytre rammebetingelsene endres, vil mange gå tilbake til sin heteroseksuelle praksis. Fordi MSM i noen tilfeller kan defineres som en situasjonsbetinget homoseksualitet, er det også mange homofile som ikke vil plasseres i denne kategorien.

Hvilke begreper skal man så benytte seg av? I aids-debatten har man gjerne to målsetninger: begrepsmessig klarhet og politisk aksept. I internasjonale såvel som nasjonale politiske forhandlinger, kan disse målsettingene ofte stå i konflikt med hverandre og kreve kompromissløsninger, fordi man i søken etter avgrensede kategorier ender opp med begreper som enkelte av FNs medlemsland nekter å godta. Dette kan skyldes at begrepene, i medlemslandenes øyne, har et altfor spesifikt og «støtende» innhold. Det var dette man erfarte i New York. I slike tilfeller er det vanskelig å vite hvilke kompromisser man skal være villig til å inngå, og resultatet blir gjerne at man ender opp med svært vide begreper. Det blir da opptil medlemslandene å definere hvilket meningsinnhold man vil legge i dem, og, ikke minst, hvilke mennesker som skal inkluderes eller ekskluderes når den nasjonale politikken utformes etter FNs internasjonale retningslinjer.

At man i slutterklæringen til aidskonferansen omsider samlet seg om *seksuell praksis*, kan i denne sammenhengen virke både tamt og nærmest innholdsløst. Det illustrerer vanskelighetene ved å sette klare skillelinjer, men først og fremst reflekterer det enkelte medlemslands manglende vilje til å se en virkelighet som er smertelig for svært mange, også i deres eget land. Dette er med på å undergrave respekten

FAKTA OM HIV/AIDS

■ I verden i dag er det om lag 36 millioner mennesker som er smittet av hiv/aids. Minst 90 prosent av disse bor i utviklingsland. Bare i landene sør for Sahara er drøyt 25 millioner smittet.

■ Det anslås at om lag 22 millioner mennesker allerede har dødd av sykdommen – og at 4 millioner av disse er barn. I 2000 alene ble mer enn 5 millioner mennesker smittet av hiv/aids.

■ Av den totale smitteoverføring overføres 70 prosent av all smitte seksuelt mellom mann og kvinne. Fem-ti prosent av smitteoverføring skjer seksuelt mellom menn, mens spredning av smitte mellom sprøytenarkomane utgjør fem prosent.

■ Undersøkelser kan tyde på at smitteoverføringen øker blant risikogrupper, som menn som har sex med menn og sprøytenarkomane. I Brasil, Mexico og Costa Rica viser for eksempel forskning at smitten øker blant menn som har sex med menn. Lignende tendenser sees også i Amsterdam, Øst-Europa og USA. En amerikansk studie viser at 7,2 prosent av menn som har ubeskyttet sex med menn var smittet.

Kilde: UNAIDS, 2001.

for og rettighetene til de som allerede er smittet av hiv, eller de som befinner seg i en risikogruppe. Det gjenstår å se om ordene nå er sterke nok til å bli omformet til praktisk og konstruktiv politikk.

Alle kategoriseringer har sine svakheter, men i nasjonal og internasjonal politisk debatt, og kanskje spesielt i forhandlinger om FN-dokumenter og erklæringer, kommer man ikke utenom enkelte slike grupperinger. Uten fokus blir det meste diffust. Det er også begrenset hvor mange grupper, undergrupper og utdypende forklaringer man kan komme opp med før ordene mister både kraft og interesse. En viss generalisering er ofte nødvendig, og å definere en risikogruppe betyr ikke nødvendigvis at alle medlemmer i gruppen er utsatt for like stor risiko.

Men både aktørene i den politiske debatten og representanter for gruppene, er tjent med en klargjøring av forskjeller og sammenfall mellom begreper som florerer i aids-debatten. I debatten om hiv-spredning er hovedmålet at man skal avdekke risikogrupper der en spesiell innsats er påkrevd i kampen mot aids. Dette målet bør styre begrepsvalg og definering av grupper. I den grad det er nødvendig med kompromissløsninger, bør de også styres av dette overordnede målet.

Dette handler ikke om flisespikende semantikk, men om å iverksette effektive tiltak der de er mest påkrevd. Ikke minst handler det om å hindre ytterligere stigmatisering av sosialt og helsemessig sårbare grupper.

Ida-Eline Engh arbeidet som juniorekspert i FNs organisasjon for ernæring og landbruk, FAO, fram til mai i år. Nå jobber hun med hiv/aids og matsikkerhet ved Institutt for menneskerettigheter.

Under FNs aidskonferanse ble prostituerte og sprøytenarkomane utelatt i slutterklæringen. Afrikanske land er blant de som nødig vil snakke om sine prostituerte.

FOTO: RUNE ERAKER

Fattigdomsbekjempelse og mottakerorientering står i fokus for både norsk og svensk bistand til Malawi.

FOTO: ODD IGLEBÆK

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: SCANPIX

1. Hvem er dette?
2. Hva heter utviklingsministerens politiske rådgiver, som også er leder av KrFU?
3. Hvilke to land i Asia er av Bondevik-regjeringen foreslått som hovedsamarbeidsland?
4. I 2002 skal det arrangeres et toppmøte om bærekraftig utvikling (WSSD), hvor?
5. Hva er Doi Moi?
6. Hvor ligger Spratly-øyene?
7. Hva heter hovedstaden i Mali?
8. Hva er NUFU-programmet?
9. Hva heter myntenheten i Afghanistan?
10. Finnes det mer enn 90 forskjellige språk i Afrika?
11. Hva står forkortelsen PRSP for?
12. En tidligere sjeføkonom i Verdensbanken fikk årets Nobelpris i økonomi. Hva heter han?
13. Hvilket land har gjennom årene mottatt mest bilateral bistand fra Norge?
14. Verdens handelsorganisasjon (WTO) møttes i november til ministermøte. Hvor?
15. Hva heter opposisjonspartiet i Bangladesh som vant en brakseier ved valget 1. oktober i år?
16. Hva heter de tre regionale utviklingsbankene?
17. Hvor mange land er medlem av FN?
18. Hva heter FNs visegeneralsekretær med ansvar for Colombia?
19. Hvilket hav ligger utenfor øya Madagaskar?
20. Hvilke farger har det somaliske flagget?

Svarene finner du på side 23.

Norsk/svensk koordinering

Historisk seminar i Malawi om samarbeid med «söta bror»

BISTANDSKOORDINERING

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE
I begynnelsen av november var norske og svenske ambassadører i hele det sørlige Afrika samlet til et seminar i Malawi. Til stede var også NORAD-direktør Tove Strand og SIDA-sjef Bo Göransson. Hensikten med samlingen var å se på hvordan de to land kan få «mer bistand per krone» gjennom en felles bistandsinnsats.

Historisk. – Dette var en historisk begivenhet, i den forstand at det var første gang norske og svenske stasjonssjefer sammen med to etatsledere møttes for å diskutere økt samarbeid, sier avdelingsdirektør ved avdeling for det sørlige Afrika, Jon Lomøy.

Han forteller at nettopp Malawi

er det landet hvor man har kommet lengst med et slikt samarbeid, ettersom Sverige har overlatt forvaltningen av de svenske bistandsprosjektene til NORAD. Under seminaret i Malawi hadde samtlige ambassadører fått i hjemmelekse å se på hvordan samarbeidet mellom Norge og Sverige kunne bedres.

Bedre arbeidsfordeling. – Disse resultatene ble lagt fram, og man diskuterte ulike konkrete muligheter

NORAD-direktør Tove Strand.

”

Det er første gang norske og svenske ambassadører sammen med to etatsledere møtes for å diskutere økt samarbeid.

Jon Lomøy, avdelingsdirektør ved NORADs avdeling for det sørlige Afrika.

SIDA-sjef Bo Göransson

for å få til økt samarbeid ved for eksempel å bedre arbeidsfordelingen, jobbe tettere sammen og å utnytte de faglige ressursene bedre, sier Lomøy.

Arbeidet med å bedre koordineringen mellom de to giverlandene skal fortsette med blant annet et norsk-svensk Angola-seminar neste vår, et regionalt møte om finansforvaltning i Mosambik som også vil finne sted våren 2002 og et regionalt møte om energi i Angolas hovedstad Luanda i februar 2002.

Mer nødhjelp på Fornebu?

NOREPS

• CAMILLA SOLHEIM
Røde Kors, Utenriksdepartementet og Eksportrådet planlegger nå et NOREPS-lager i Røde Kors' eksisterende lagerhus på Fornebu.

Gjennom beredskapssystemet NOREPS skal norske nødhjelpsvarer være på plass i krisesituasjoner verden over i løpet av 24 timer. Samtidig pålegger NOREPS-systemet medlemsbedriftene å ha et visst antall av sine nødhjelpsprodukter på eget lager.

For å skjerpe tidsfristen forhandler nå Røde Kors og de norske bedriftene som er med i NOREPS-systemet om at bedriftenes produkter skal til enhver tid ligge på lager hos Røde Kors på Fornebu.

– Gjennom dette lageret vil man skjerpe 24-timers beredskapen, sier NOREPS-ansvarlig Nina Jørgensen i Eksportrådet.

Røde Kors har ennå ikke fått klarsignal fra Utenriksdepartementet på lageret, og forteller at de er

helt avhengig av pengestøtte for å få dette til.

– Dette er fortsatt uavklart, og det er Utenriksdepartementet og Eksportrådet som bestemmer. Det er de som bevilger pengene, sier utenlandssjef Halvor Fossum Lauritzen til Bistandsaktuelt. Han ønsker ikke å kommentere saken nærmere så lenge det fortsatt ikke er avgjort, men regner med at dersom det blir en realitet så vil nok det eksisterende lageret bli utbygd. Fossum Lauritzen mener definitivt at å samle alle NOREPS-produktene på et lager, vil føre til hurtigere utsending av nødhjelpsvarer. – Vi har lenge drevet lager ute på Fornebu og har gode erfaringer med å kunne mobilisere fort når det skjer noe, sier Røde Kors-sjefen. Avdelingsdirektør Fredrik Arthur i Utenriksdepartementet opplyser til Bistandsaktuelt at departementet arbeider med sikte på en avklaring av finansieringen så snart som mulig.

Jens Frang (t.v.) og Egil Nome i Røde Kors laster inn ulltepper som skal kjøres fra Fornebu til Afghanistan. FOTO: SCANPIX

Prøv en
annonse eller innstikk i
**bistands
aktuelt**

Tlf. 22 24 20 40

Mordet på Vervoerd

6. september 1966 ble apartheid-arkitekten Hendrik Vervoerd stukket ned med kniv og drept i nasjonalforsamlingen i Sør-Afrika. Morderen – som i historiebøkene beskrives som «en hvit, navnløs budbærer i nasjonalforsamlingen» – var den gresk-afrikanske Dimitris Tsafendas. Den forvirrede mannen ble aldri dømt for mordet, og døde på et psykiatrisk sykehus i 1999. Dette er rammen for en av hostens mest spennende leseropplevelser – «Glasskår i munnen» av Henk van Woerden.

Forfatteren er født i Holland, men flyttet til Sør-Afrika da han var ti år. Ungdomsårene tilbrakte han i Cape Town før han dro tilbake til Europa igjen.

Woerden har valgt et helt spesielt litterært grep i sin debutbok – det kalles en «bastardbok». Dels er den en biografi over den hittil ukjente Tsafendas, dels er den en roman

bokanmeldelse

Henk van Woerden:

Glasskår i munnen
Gyldendal, 2001.

som trekker de historiske linjene til apartheid-regimet og dels er den en samtidsfortelling om utviklingen i Sør-Afrika etter dette regimets fall. Forfatteren klarer grepet – fortellingen er drivende, velformulert og spennende.

Woerden har gravd dypt i kilde-materialet på jakt etter sporene til en mann som nærmest ble en gjenlemt fotnote i historien til tross for sin dramatiske «historiske gjerning». Det tegnes et portrett av en

mann som aldri fant fotfestet, som manglet kulturelle røtter og tilhørighet og som levde i troen på at en enorm bendelorm i magen hans var årsaken til hans mange lidelser. Når han trekker kniven mot Vervoerd tror alle at det er budet som skal overrekke en beskjed. Tsafendas får stukket kniven fire ganger i statsministeren før han overmannes av folk omkring. Han kommer aldri til retten. Fire timer etter mordet blir han tatt hånd om av en overlege i psykiatri. En dommer hadde avgjort at Tsafendas ikke kunne dømmes – like lite som en hund.

Dermed forsvinner denne mannen ut av historien inntil den dagen Woerden må ha spurt seg selv: Hvem var egentlig morderen til Vervoerd? Hvorfor er han utelatt i historien? Hvorfor ble han ingen frigjøringshelv?

Boka gir mange svar. Woerden

selv møter Tsafendas før han døde. Et møte som blir skildret i boka.

I reisen mellom fiksjon og fakta får vi også svært nære og levende fortellinger om mennesker i Sør-Afrika og hvordan den spesielle politiske situasjonen i landet har formet dem. Forfatteren trækker ikke minst på gamle stier i Cape Town der han selv levde som ung. Det er likevel ikke en bok som trekker de tradisjonelle linjene mellom svart og hvit, men snarer borer i det traume som har fått utvikle seg i kjølvannet av et delt samfunn. Woerden trekker også fram de fattige hvite. Han beskriver en folkesjel i et land der ingenting er enkelt og der ingenting er uberørt av historien.

Det var i dette samfunnet Tsafendas falt mellom alle stoler. Nå kan du få vite hvorfor.

TONE BRATTELI

Krigen i paradiset

Årsaken til krig var krig. Forfatteren Michael Ondaatje beskriver denne opplagte – men likevel altfor ofte neglisjerte – sannhet i romanen «Anils gjenferd». Ondaatje er kanskje mest kjent for romanen «Den engelske pasient». Mange har i den minste sett filmversjonen.

Forfatteren er født på Sri Lanka, men emigrerte som 11-åring. I dag er han bosatt i Canada. Handlingen i hans nye roman er lagt til Sri Lanka fra midten av 1980-åra og fram til begynnelsen av 1990-åra. Landet befinner seg i en krise der tre grupper er involvert: Landets regjering, de regjeringfientlige opprørerne i sør og separatistgeriljaen i nord.

Alle som har satt sin fot på Sri Lanka bærer minner om et paradiset som er så utrolig rikelig belønnet på naturens side. En grønn øy så full av kultur, dufter og skjønnhet. Men som alle vet legger konflikt og krig en klam hånd over paradiset. En kompetent konflikt med røtter tilbake i historie og tradisjon, så sammensatt at en observatør må lete lenge etter årsakene. Denne ro-

bokanmeldelse

Michael Ondaatje:

Anils gjenferd
Aschehoug, 2001

manen hjelper oss et stykke på vei.

Tap og savn står sentralt i romanen – som det gjør i dagliglivet på øya.

Dette formidles gjennom mange fortellerstemmer. I fokus står Anil Tissera som er født på Sri Lanka men forlot øya som 18 åring. Hun kommer tilbake som rettsmedisiner med oppdrag fra FN. Oppdraget er kommet som følge av et press fra vestlige handelspartnere: Anil skal utrede mulige brudd på menneskerettighetene. Med seg har hun en annen fortellerstemme; arkeologen Sarath Diyasena. Hva er egentlig hans rolle? Er han for eksempel plassert der av myndighetene?

Tap og savn står sentralt i romanen – som det gjør i dagliglivet på øya.

Historien begynner på en måte der. Ute på feltarbeid – på et strengt kontrollert arkeologisk felt – finner Anil og Sarath et skjullet. Det viser seg å tilhøre en annen tidsepoke enn resten av de historiske funnene som gjøres. Beina som graves fram er av forholdsvis ny dato. Hvorfor er de da havnet der mellom atskillig eldre historiske spor?

Anil kaller skjelettet «Ungkar», og med utgangspunkt i dette funnet nøstes trådene tilbake til hva som egentlig kan ha hent: Er dette resultatet av en massakre? Er dette en dokumentasjon på brudd på menneskerettighetene?

På veien mot et svar krydres historien av fortellerstemmer som representerer både en rik kultur og lange tradisjoner, samt krigens brutalisering. Vi møter den lokale ansiktsmaleren som skal forsøke å gjenskape Ungkars hode, men som slites av sin egen forferdelige historie om en kone som forsvant for flere år siden. Hun er sannsynligvis et offer for krigshandlinger. Vi blir også kjent med Saraths læremestre

og kan hvile ut i deres poetiske landskap mellom den brutale krigshverdagen.

Saraths bror – Gamani – er kirurg, og representerer den mest nerveslitende stemmen i boka. Historiene fra sykehusene som fylles med krigsofre er grusomme og detaljrike. Her finnes ingen hang til krigsnostalgi eller heltedyrkelse. Det er bare den smertefulle fortvilelsen som blir stående igjen.

Boka forteller historien om konflikten på Sri Lanka sett ut fra flere perspektiver. Den beveger seg også i tid. Brikkene i puslespillet utgjør etter hvert et stort bilde. Som leser blir jeg ofte grepet.

Noen bruker romanen som supplement til faglitteraturen for å få en dypere forståelse av historie, kultur, politikk eller andre samfunnsforhold. Hvorfor ikke la faglitteraturen bli supplementet. Bruk «Anils gjenferd» som en hovedbok for å trenge bak noe av det som skjer i paradiset.

TONE BRATTELI

Vi-skogen vokser

Vi-skogen vokser og trenger etter hvert flere dyktige medarbeidere med utdanning og erfaring på ulike nivå innen

skog, landbruk og hagebruk

Stiftelsen Vi-planterer trær «Vi-skogen» hjelper fattige små-bønder og husdyrbrukere i Kenya, Tanzania og Uganda til å få bedre inntekter og livsmiljø. Arbeid i erosjonsrammede områder har høy prioritet. Prosjektet finansieres gjennom private bidrag, bl.a. gjennom salg av Vi-skogen kort, og støtte fra Norad og Sida. Ca. 600 personer er ansatte i prosjektet, og disse samarbeider med 150.000 bondefamilier i Øst-Afrika. Vi-skogen har som målsetting å drive agroforestry-prosjekt på egnede steder rundt og i nærheten av Victoriasjøen.

I prosjektet benyttes såkalte agroforestry-metoder, dvs. at trær og andre vekster dyrkes sammen. Arbeidet foregår sammen med et antall lokalt ansatte med hovedvekt på utdanning, informasjon og rådgiving. Dette medfører mye kontakt, og det er derfor viktig å være utadvendt og ha evnen til å skape gode relasjoner med mennesker i en annen kultur. Prosjektet skal drives slik at den enkelte bonde ser positive resultater. Søkere til dette spennende arbeidet må derfor være handlekraftige og resultatorienterte. Gode engelsk-kunnskaper innen fagfeltet er en forutsetning. Søkere må også stille seg bak Vi-skogens målsettinger og policy, og utvise et ekte engasjement for bistandsarbeid.

Kontraktstiden er vanligvis to år. Prosjektet tilbyr bra boliger for ansatte og deres familie, og for øvrig gunstige ansettelsesvilkår.

Ved denne rekrutteringen samarbeider vi med Ove Nordén, **Arbetspsykologerna Rekruttering AB**. Har du spørsmål, vennligst ring +46-8-7760250. Se også Vi-skogens hjemmesider: www.viskogen.org

Søknaden sendes Arbetspsykologerna Rekruttering AB; box 1082, 12115 Enskededalen, Sverige innen 21. desember 2001.

Fadderbarnas Framtid (FaF) er en norsk, humanitær stiftelse, godkjent av norske myndigheter, og med sitt virke innen individuell fjernadopsjon av indiske barn. Vi har i dag støtteansvaret for 4500 barn, basert på individuell støtte fra norske og utenlandske faddere. I tillegg mottar vi årlig støtte fra Norad til totalutvikling av indiske, fattige landsbyer. FaF har idag 4 medarbeidere og samarbeider med en indisk organisasjon innen alle virkeområder.

Daglig leder

Daglig leder har det administrative ansvaret for stiftelsen og har kontakt med norske myndigheter, Norad og UD. Daglig leder vil også ha ansvaret for spesielle utviklingsprogram, og det må påregnes 1-2 prosjektbesøk i India pr. år

Vi søker en person med relevant erfaring og utdanning. Lønn etter avtale.

Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse på telefon 22 06 58 95 og FaF sin hjemmeside www.faf.no

Søknad sendes snarest og innen 3. desember til Fadderbarnas Framtid, Hoffsjef Løvenskioldsvei 31c, 0382 Oslo eller epost: faf-cfn@online.no

Neste
bistandsaktuelt
utkommer ca. 18. desember

nytt om navn? Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Stein Inge Jærnes (34) er ansatt som prosjektleder og leder for fundraising group i Strømmestiftelsen. Jærnes er 34 år gammel, er gift og har to barn. Jærnes kommer fra Jan Andersens Reklamebyrå i Kristiansand. Han har tidligere arbeidet i markedsavdelingen i avisen Vårt land.

Wenche Fladen (26) er ansatt i et femten måneders vikariat i Strømmestiftelsen som prosjektleder i Act Now. Hun er vikar for Stein Hindreraker som har femten måneders pappermisjon. Fladen har en mastergrad i U-landsstudier, med feltarbeid i Nepal og fokus på lavkastevinner og mikrofinans. I 1998 var hun «Act Now'er» i Strømmestiftelsen i Peru.

Kjetil Strandberg Haraldseid (22) er ansatt som giveroppfølger i giverservice i Strømmestiftelsen. Han har vært sivilarbeider i Strømmestiftelsen. Han har bibelskole fra Fjelltun Bibelskole i Stavanger, og utdanning i personaladministrasjon fra Høgskolen i Stavanger.

Frank Nilsen (51) er tilsatt som prosjektleder i Strømmestiftelsen. Nilsen skal arbeide med fundraising overfor norsk næringsliv. Nilsen kommer fra Flekkerøya der han i flere år har drevet eget fiskeeksportfirma. Før han kom til Strømmestiftelsen arbeidet han med markedsføring og foredragsvirksomhet i Miljøfyrtårnet.

Torger Reve (52) blir ny leder i rådet for Strømmestiftelsen. Reve er rektor på Handelshøgskolen BI og professor i strategi og internasjonal ledelse. Han overtar som leder av rådet etter at Terje Mikalsen tidligere i høst, av personlige grunner, trakk seg som leder. Reve har sin utdanning mellom annet fra USA. Reve har hatt en rekke le-

derverv. Han har vært nestleder i Sjømannsmisjonen og var en kort periode styreleder i NRK.

Prabhakar Senapati (37) er ansatt som Strømmestiftelsens stedlige representant på Øst-Timor. Prabhakar er gift, har et barn og kommer fra delstaten Orissa i India. Prabhakar har mastergrad i sosialt arbeid fra Utkal Universitet i Bhubaneswar og har i flere år arbeidet med evaluering og rapportering på utviklingsprosjekter. I nærmere 13 år har han arbeidet tett sammen med giverorganisasjoner og lokale organisasjoner.

Fire ferdige hovedfagsstudenter fra Senter for Utvikling og Miljø (SUM) har fått engasjement i NORAD fram til 31. desember i år.

Cecilie Figenschou Bakke ved Avdeling for kommunikasjon og samfunnskontakt.

Thomas Dam ved Avdeling for Øst- og Sentral Afrika.

Sarah Soon Malling ved Avdeling for siviltt samfunn og næringsutvikling.

Sveinung S. Sløreby i Fagavdelingen.

Liv Røhnebak Bjergene (32) begynte 1. oktober som journalist i Bistandsaktuelt. Hun har tidligere jobbet som information officer ved FNs utviklingsprogram, UNDPs, nordiske kontor og som utenriksjournalist i Dagsavisen. Røhnebak Bjergene er utdannet ved Journalisthøgskolen i Oslo og har i tillegg en cand.mag-grad.

Desmond McNeill (53) har etter ni år sluttet som senterleder ved Senter for utvikling og miljø (SUM) ved Universitetet i Oslo, for å gå over i en fast stilling som forskningsleder ved senteret.

Bente Herstad (48) tiltrådte 15. august 2001 som SUMs senterleder. Hun er utdannet cand.real i biologi fra Universitetet, og kom fra en stilling som leder for avdeling NORPRE på

Planteforsk Plantevernet. Herstad har arbeidet med de fleste aspekter av miljø- og utvikling gjennom FN-systemet, Miljøverndepartementet og frivillige organisasjoner, og har praktisk erfaring fra både Afrika, Asia og Latin-Amerika. Hun er og har vært medlem av en rekke nasjonale og internasjonale komiteer, utvalg og nettverk.

Ruth Haug er ansatt som direktør for Noragric (Senter for Internasjonale Miljø og Utviklingsstudier ved Norges landbruks- og høgskole, Ås) fra 1. november 2001 i en seksårig åremålsstilling. Hun overtar stillingen etter **Thor S. Larsen** som fortsetter i en deltidsstilling på Noragric. Ruth Haug har vært forsker og forskningsleder på Noragric i tilsammen åtte år og har tidligere arbeidet i NORAD Oslo, som NORAD ekspert i Zambia, i Landbruksdepartementet og i Verdensbanken. Hun har en doktorgrad USA og hovedfag fra NLH.

Lars Petter Henie er ansatt som rådgiver i utviklingsministerens sekretariat. Henie har blant annet tjenestegjort ved ambassadene i Washington D.C. og København. Han har tidligere vært informasjonssjef og markedsansvarlig i Norsk Folkehjelp. I tillegg har han vært tilknyttet Arbeiderpartiets stortingsgruppe som politisk rådgiver for utenriks- og forsvarspolitiske saker.

Tidligere statsråd **Anne Kristin Sydnes** og tidligere statssekretær **Sigrun Møgedal**, Utenriksdepartementet, fritas fra sine verv som henholdsvis norsk medlem og norsk stedfortredende medlem av Rådet for Verdensbanken.

Statsråd **Hilde Frafjord Johnson** og statssekretær **Olav Kjørven**, Utenriksdepartementet, oppnevnes som henholdsvis nytt norsk medlem og nytt stedfortredende medlem av Rådet.

Tidligere statssekretær **Sigrun Møgedal** fritas fra sitt verv som norsk medlem av de respektive råd for Den afrikanske utviklingsbank, Den asiatiske utviklingsbank og Den inter-amerikanske utviklingsbank.

Statssekretær **Olav Kjørven**, Utenriksdepartementet, oppnevnes som nytt norsk medlem av de respektive råd, mens ekspedisjonssjef **Åge B. Grutle**, Utenriksdepartementet, fortsetter som stedfortredende medlem.

notiser

Fortidens bomber dreper fremdeles

HO CHI MINH-BYEN: Om lag 180 vietnamesere blir hver måned drept eller lemlestet av udetonert sprengstoff som ligger igjen etter krigen som sluttet i 1975, ifølge en fersk rapport fra den britiske organisasjonen Adopt-A-Minefield.

Under krigen mellom det USA-støttede Sør-Vietnam og Nord-Vietnam, ble det til sammen sluppet 15 millioner tonn sprengstoff over landet i form av bomber, miner og artillerigranater. Det skjuler seg tre millioner miner og udetonerte sprenglegemer i den vietnamesiske jorden. (IPS)

Etterforsker etnisk rensing

BUJUMBURA: Burundis nyinnsette overgangsregjering starter etterforskningen av til sammen 40 år med etnisk motiverte drap på folkegruppene hutu og tutsi.

Hovedmålet til regjeringen er å sette en stopper for åtte år med borgerkrig. Den etniske volden har imidlertid pågått langt lenger enn som så. Rettsprosessen kommer også til å bli lang- og komplisert.

Tutsier og hutuer stoler ikke lenger på hverandre etter så mange år med gjensidige nedslaktninger. Nå håper man å få slutt på voldssirkelen ved å straffeforfølge de skyldige - og den nye regjeringen har sagt seg villig til å ta på seg denne oppgaven. (IPS)

Svar
hvem? hvor? hva i all verden?

1. Den nicaraguanske visesangeren Katia Cardenal.
2. David Hansen.
3. Bangladesh og Nepal.
4. Johannesburg, Sør-Afrika.
5. Reformert innført i Vietnam fra 1986. Doi Moi betyr fornyelse.
6. I Sør-Kina-havet.
7. Bamako.
8. Universitetets- og høgskolerådets program for utviklingsrelatert forskning og utdanning.
9. Afghani (som består av 100 puls).
10. Ja, man regner med at det finnes mellom 800 og 1000 forskjellige afrikanske språk.
11. Poverty Reduction Strategy Papers.
12. Joseph Stiglitz.
13. Tanzania.
14. Doha, Qatar.
15. Bangladesh Nationalist Party (BNP).
16. Afrikabanken, Asiabanken og Den interamerikanske utviklingsbanken.
17. 189.
18. Jan Egeland.
19. Det indiske hav.
20. Blått og hvitt.

Alt riktig: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Spørrespalten er laget av **Cecilie Figenschou Bakke**.

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,

NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

Fasiladas skal få nytt bad

Keiser-bad fra 1600-tallet restaureres med NORAD-støtte

Etter fem års restaureringsarbeid står en av Etiopias største turistattraksjoner foran en snarlig åpning. Men slottet keiser Fasiladas (1632-1667) lot bygge til seg og sin familie er bare en del av et større bygningskompleks i den gamle hovedstaden Gondar. Nå står badet for tur.

• I ETIOPIA:
KEN OPPRANN

Helge Schjelderup fra Riksantikvaren er fornøyd med rehabiliteringsarbeidet så langt.

– Etioperne har allerede bevist at dette er noe de mestrer, sier han.

Etter å ha brukt de siste fem årene på å sette i stand det gamle slottet som ble bygd samtidig – og av samme byggherre, er Fasil Ayehu og hans team klar for en ny oppgave. Restaureringsprosjektet av badet til keiser Fasiladas, som har ligget brakk i over tre år, ser endelig ut til å komme i gang. NORAD garanterer for støtte tilsvarende 4,4 mill. kroner i løpet av de nærmeste fem årene.

Krig stoppet arbeidet. Allerede i 1998 ble den norske ambassaden i Addis Abeba enige med Etiopias kulturmyndigheter om at Fasiladas bad skulle utbedres. Men da krigen mot Eritrea brøt ut i 1998 ble pengene som myndighetene hadde øremerket til igangsettelse av prosjektet omdisponert. Derfor stoppet også saksbehandlingen fullstendig opp.

Under sitt besøk i Gondar tidligere i år engasjerte den norske ambassadøren i Addis Abeba, Oskar Oskarson seg i saken.

– Badet er enestående og det er viktig både for identitets- og nasjonsbyggingen at det blir satt i

stand, sier Oskarson, som kontaktet de rette personene og dermed tente nytt håp for Ayehu og hans team.

Okkupantene pusset opp. Anlegget som ligger naturskjønt til, ca. 2 km. fra byen, er beskyttet fra innsyn av en høy steinmur. Badehuset kneiser over et basseng som for tiden er mer fylt av alger enn av vann. Men komplekset er ikke ukjent med å få en aniktsløftning. Italienerne gjorde ting på sin måte under deres okkupasjon av Etiopia (1935–41) og badet ble da brukt som rekreasjonsområde. Mye av datidens arbeid besto i å dekke til den originale steinsettingen rundt bassenget med mørtel.

– Dette holder ikke mål i dag, og har skapt store problemer i form av sprekkdannelser og utetthet, fastslår Helge Schjelderup fra Riksantikvaren. Han er innleid av NORAD til å gjennomgå oppdateringen av prosjektet.

– Men slik var det på den tiden, man gjorde det man trodde var riktig, legger han til.

Fjerner mørtelen. Nå er arbeidere allerede i full gang med å fjerne mørtelen. Men dette er bare begynnelsen på et arbeid som vil ta fra tre til fem år. Et av problemene er å få kalkmørtel av den typen som ble brukt som bygningsmateriale for over 400 år siden, til å oppføre seg på samme måten i dag.

– Det finnes ingen skriftlige nedtegninger om hvordan kalksteinen ble preparert, sier Mamo Getahun. Den etiopiske arkitekten, som har restaurering som spesialfelt, er oppatt av at anlegget skal tilbakeføres så nært opp til sin originale stand som mulig.

I nærheten av badet har restaureringsteamet derfor gravd flere brønner hvor brent kalkstein gjennomgår en langsom kjemisk prosess under kontrollert fuktighet. Her blir steinen liggende i 2-3 år for at dens egenskaper skal bli best mulig.

– Et tidkrevende arbeid, men vel verdt anstrengelsene, sier Getahun.

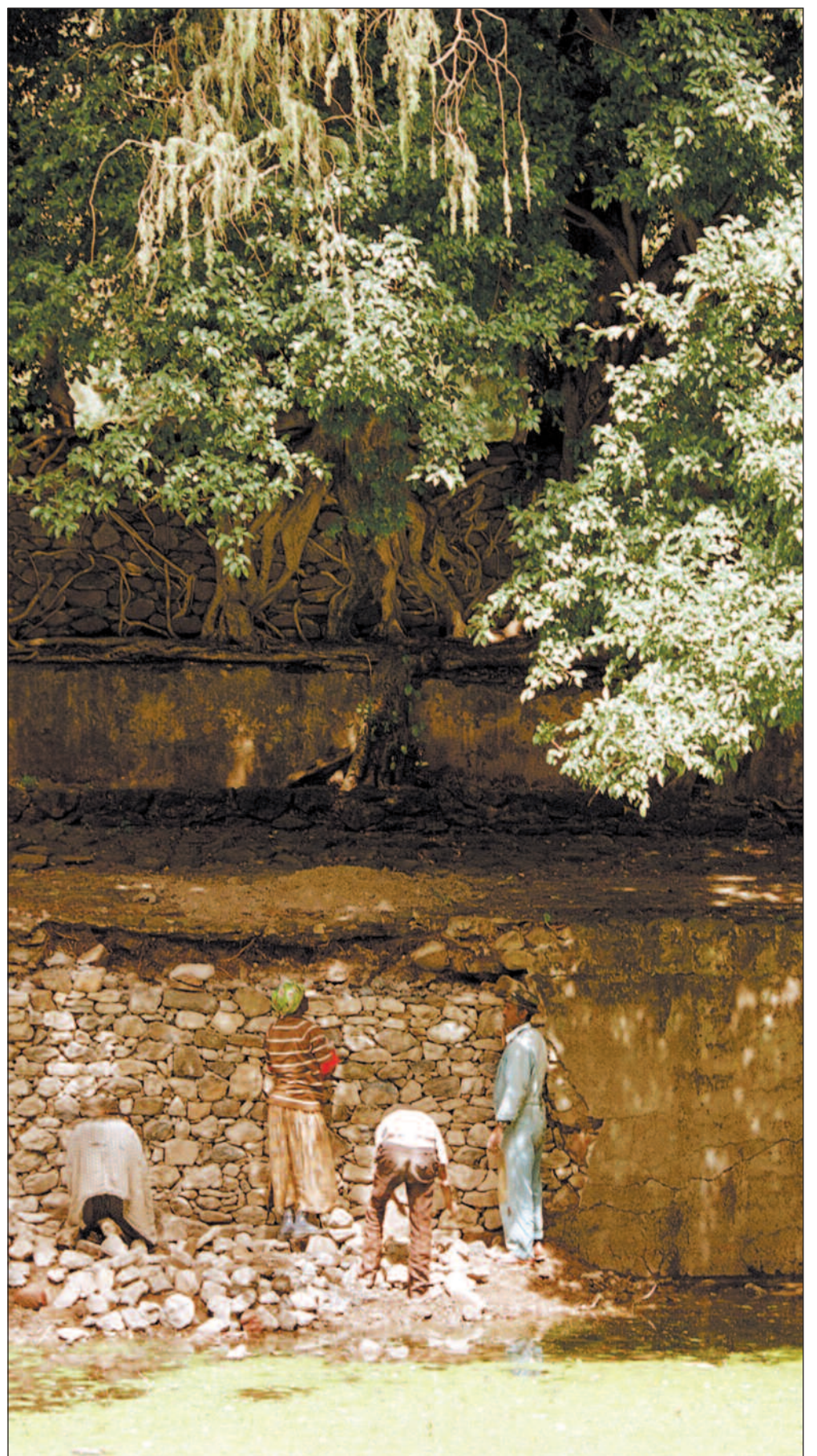
Et bad i særklasse. Selv i dag stiller badet i særklasse når Timkat-festivalen feires. Festivalen, som den mest fargerike festivalen i året, feires til minne om Jesu dåp i elva Jordan. 17. januar blir badet fylt med vann fra en underjordisk elv, som det har blitt det i snart fire hundre år. Prestene i byen ikler seg sine fineste prosesjonsklær og paraderer sine tabotas (kopier av Paktens Ark) fra sine respektive kirker til badet. Mange av de fremmøtte benytter selv sjansen til å gjenoppleve dåpen ved selv å dukke ned i vannet. Symbolikken i denne handlingen er å rense seg fra gamle synder og starte på nytt.

Beste festival-bad. Gondar skal ifølge Ayehu være det fineste stedet i Etiopia for å feire Timkat, og hundrevis av mennesker er på innsiden

av murene under den årlige seremonien. Som de har vært det hvert år under Timkat siden badet ble bygd. Resten av året var området bare tilgjengelig for kongen og hans familie. Nå skal badet imidlertid bli allment tilgjengelig. Både for lokalbe-

folkning og den forventede turisttilstrømmingen.

– Det er viktig for oss, både kulturelt og religiøst å få restaurert Keiser Fasiladas' bad, sier Fasil Ayehu, som påpeker at Timkat er en viktig del av den etiopiske kulturarven.

Fjerning av den italienske murpussen er allerede i gang og den originale steinsettingen kommer til syne.

FOTO: KEN OPPRANN

Foran badet i Gondar: Fra venstre mot høyre: En ukjent besøkende, Fasil Ayehu og Helge Schjelderup.

FOTO: KEN OPPRANN